

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Domácí násilí a jeho vliv na dítě

Autor práce: Markéta Kotmelová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Miroslav Somr, DrSc.

České Budějovice 2014

Prohlášení studenta

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

datum:

podpis:

Chtěla bych tímto poděkovat vedoucímu této bakalářské práce doc. PhDr. Miroslavu Somrovi, DrSc. za odborné vedení, cenné rady a vstřícný přístup. Dále bych chtěla poděkovat zaměstnancům Domova sv. Alžběty pro matku a dítě, Farní charity ve Veselíčku a to zejména Marii Sádlové, ředitelce, a Mgr. Lucii Ďurkovové, sociální pracovníci, za podporu při výzkumu.

ANOTACE

KOTMELOVÁ, M. Domácí násilí a jeho vliv na dítě. České Budějovice 2013. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra Pedagogiky a psychologie. Vedoucí práce doc. PhDr. Miroslav Somr, DrSc.

Klíčová slova: násilí, rodina, dítě, oběť, pomoc, azylový dům

Bakalářská práce se věnuje domácímu násilí a jeho vlivu na dítě. Srovnává hlavní faktory domácího násilí a konkrétní situace matek a dětí z Domova pro matku a dítě, Farní charity ve Veselíčku. Specifikuje hlavní příčiny sledovaného jevu a skupiny respondentek daného Domova.

V teoretické části je provedena komparace hlavních faktorů, které jsou příčinou domácího násilí. Bakalářská práce rozebírá rodinu a její funkce, které mají vliv vývoj dítěte, syndrom CAN. Důraz je kladen na pomoc dítěti a rodině, vystavených domácímu násilí. V praktické části je zkoumán sledovaný jev v životě klientek a jejich dětí v azylovém domě.

ABSTRACT

Domestic violence and its impact on the child.

Key words: violence, family, child, victim, help, mother/child residential

The Bachelor thesis deals with domestic violence and its impact on the child. It compares the main factors of domestic violence and the specific situation of mothers and children from the Home for mother and child - Parish charity in Veselíčko. Specifies the main causes of observed phenomena in group of respondents living here.

The theoretical part compares main factors that cause domestic violence. Bachelor thesis analyzes the family and its functions that affect child development, CAN syndrome. Emphasis is placed on helping children and families exposed to domestic violence. The practical part focuses on experience with domestic violence of clients and their children living in Home for mother and child.

Obsah

1 Úvod	8
2 Teoretická část	10
2.1 Domácí násilí	10
2.1.1 Definiční vymezení pojmu	11
2.1.2 Příčiny domácího násilí	12
2.1.3 Znaky domácího násilí	13
2.1.4 Druhy a formy domácího násilí	14
2.1.5 Cyklus a identifikace domácího násilí	16
2.2 Aktéři domácího násilí	18
2.2.1 Pachatelé domácího násilí	18
2.2.2 Ohrožené osoby	19
2.2.3 Dítě jako svědek domácího násilí	21
2.2.4 Dítě jako oběť domácího násilí	21
2.3 Rodina	22
2.3.1 Ohrožení rodinného systému	26
2.3.2 Matka, otec a domácí násilí	28
2.3.3 Vliv domácího násilí na vývoj dítěte	30
2.3.4 Syndrom CAN	31
2.4 Pomoc obětem domácího násilí	38
2.4.1 Prevence, intervence, legislativa	39
2.4.2 Instituce zabývající se domácím násilím	42
2.4.3 Ochrana ohroženého dítěte	43
3 Praktická část	45
3.1 Výzkumné šetření	45
3.1.1 Cíle výzkumného šetření	45
3.1.2 Metoda sběru dat	45
3.1.3 Etická otázka výzkumu	46
3.2 Výzkumné prostředí	46
3.2.1 Poslání a cíl zařízení	47
3.2.2 Cílová skupina	47

3.2.3	Poskytované služby.....	48
3.3	Respondenti výzkumu	48
3.3.1	Kazuistiky a rozhovory.....	49
3.4	Hodnocení výsledků výzkumného šetření.....	72
4	Závěr	73
5	Seznam použitých zdrojů	75
5.1	Použitá literatura	75
5.2	Další zdroje	76
6	Přílohy	77

1 Úvod

„Varování rodičům: Budete-li bít své děti, budou ony bít vaše vnuky.“

Dušan Radovič

Máme v sobě dobro i zlo a netušíme, jak jsou si blízko. Jak říká naše přední forenzní psychologka Ludmila Čírtková: *Podstata násilí zůstává stále stejná, mění se jen obal, tedy prostředky a způsoby, jakými můžeme násilné činy provádět. Probudit v sobě zlo přitom může být jednodušší, než bychom se nadáli.* (Kramulová, 2013, s. 9)

Násilí je dnes oblíbené mediální téma, které nás vzrušuje. Fyzické násilí spouští pochody, které tělo rozpumpuje, vybudí ho, takže vznikají zajímavé tělesné pocity. To si vyzkoušel každý, kdo se někdy díval na napínavý film v televizi. V dnešní době jsou bohužel akční, kriminální a hororové filmy na denním pořádku a snadno dostupné všem věkovým skupinám. Děti školou povinné mají stále častěji jako nejmilejší činnost počítačové hry plné násilí a krve. Konzumace násilí by však zdravou a stabilní osobnost neměla zdecimovat. Takto zdravá osobnost nevyhledává výlučně tento způsob trávení volného času. Žije ve světě, ke kterému patří blízcí lidé, má čas na reálné kontakty nejen na ty virtuální. Má zážitky, poznává něco nového, cestuje, třeba i někomu pomáhá. To vše patří k životu, který dává smysl. Bohužel dnes má hodně lidí problém odpovědět si na otázku, co je dobrý smysluplný život.

V posledních letech se projevila rovněž medializace domácího násilí. Ta nemá vliv na množství případů, ale má vliv na chování obětí. Registrujeme větší osvětu, oběti již nejsou tak dlouho bezradné, vědí o místech, kde najít pomoc. Domácí násilí a případy týrání v rodině jsou jednou z největších hanebností, které může člověk člověku udělat. Může se stát, že nás někdo napadne na ulici, ale domov cítíme jako bezpečné místo. Vybereme-li si partnera z lásky, je to pro nás nejdůležitější člověk. Stejně tak jsou pro děti důležití jejich rodiče. Jestliže se ti naši nejbližší najednou přemění, vytváří obětem šílený svět, kde dobro a zlo ztratilo jasné hranice. (Kramulová, 2013)

Původních sedm smrtelných hříchů, jež zavedl papež Řehoř I. Veliký, jsou dnes již přežitkem. Pýcha, lakomství, závist, hněv, smilstvo, nestřídmost a lenost už nejsou pro

současnou společnost zavazující. Dle rozsáhlého výzkumu americké televizní stanice CBS Reality se ukázalo, že domácí násilí patří k největším problémům dneška. Zařadilo se tak mezi sedm tzv. novodobých smrtelných hříchů vedle rasismu, alkoholismu, předsudků a netoleranci, terorismu, šikany a neplacení daní. (Sedm novodobých smrtelných hříchů)

Nikdy jsem se nesetkala s domácím násilím ve svém okolí, měla jsem velké štěstí na lidi, kteří mě během života vstoupili do cesty nebo mě jen míjeli. Pracovala jsem dlouhý čas s dětmi v mateřské škole, také jsem působila v čele obecního úřadu jako starostka a opravdu jsem nikdy na tento problém nenarazila. Obě tyto profese jsem vykonávala velmi ráda a přesto, že i dnes pracuji stále mezi lidmi, mám z nich nezapomenutelné zkušenosti. Naplňovali mě a utvrdili mě v lásce k dětem a lidem v mém okolí. Vždycky mě zajímaly osudy lidí a jejich vztahy. Snaha o pochopení mechanismů, které se podílejí na vzniku domácího násilí, hlubší nahlédnutí do jednotlivých souvislostí a hlavně dopad domácího násilí na děti je hlavním motivem mé práce.

Teoretická část práce se zaměřuje na příčiny a jednotlivé znaky domácího násilí. Nabízí komplexní pohled na jednotlivé aktéry domácího násilí, osoby, které jsou násilím v rodině nejvíce ohroženi, a přibližuje následky plynoucí z prožitého násilí. Zabývá se také rodinou, ve které násilí vzniká, jejími znaky a funkcemi. Nezanedbatelným faktem v souvislosti s tématem práce je i syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (CAN), který nelze opominout. Důležité je uvedení informací o možnostech pomoci obětem domácího násilí a ochrany ohrožených dětí.

Praktická část se opírá o poznatky výzkumného šetření, které jsem získala kvalitativní metodou. Při výzkumu jsem použila metodu polostrukturovaného rozhovoru a pozorování. Výzkumným vzorkem se staly ženy, které jsou současnými či bývalými klientkami Domova sv. Alžběty, Farní charity ve Veselíčku a vesměs se setkaly s domácím násilím. Získané rozhovory a kazuistiky byly analyzovány, zpracovány a podaly výpovědi o životě žen a dětí před odchodem z domova a v azylovém domě. Cílem mého výzkumu bylo hlouběji proniknout do konkrétních situací matek a dětí v Domově, které vyhledaly pomoc zařízení a specifikovat příčiny sledovaného jevu.

2 Teoretická část

2.1 Domácí násilí

Domácí násilí je velmi závažným patologickým jevem. Sousedí dvou pojmů domov a násilí, oddělených od sebe, tvoří značný protiklad.

Pod pojmem domov se nám vybaví lidé, které máme rádi a kteří mají rádi nás. Je místem bezpečí, jistoty, štěstí, zde jsme bráni takovými, jakými skutečně jsme. Tato jistota osobního přijetí je základem budování důvěry k okolnímu světu. (Pöthe, 1999)

Základem domova je rodina. Rodina je víc než seskupení příbuzných lidí, je to skupina vzájemně provázaných jedinců a širokého spektra emocí. Pokud je rodina plně funkční, může mít tuto definici: *Je to společenství, kde se sdílí čas, prostor, úzkost a naděje, kde se soužitím všichni „učí pro život“, kde všichni dávají a přijímají, kde formují svou osobnost a mají možnost zrát k moudrosti – a kde podstatnou složkou všeho je vzájemně sdílená a působená radost. A právě v tom je něco pro rodinu hluboce specifického: Je tu dána jedinečná příležitost, aby toto společenství bylo společenstvím radosti.* (Matějček, 1981, s. 220)

Oproti tomu násilí představuje hrozbu, záměrné použití síly, omezení svobody, agrese. Za násilí můžeme považovat nepřiměřené používání tělesného a psychického nátlaku.

Násilí v rodině není přehlédnutelná realita, dochází k němu mnohem častěji než na ulici. Bohužel, v prostředí našeho domova můžeme být fyzicky či jinak napadeni někým, koho důvěrně známe častěji, než kdekoli jinde. Domácí násilí neboli násilí páchané v rodině je nejrozšířenější, nejméně kontrolovanou a co do své frekvence a závažnosti nejvíce podceňovanou formou násilí vůbec. (Giddens, 1999)

A tak nás v rodině ovlivňuje jak to dobré, co z rodiny čerpáme a co v ní spolu s ostatními vytváříme např. společné zážitky, tak i to, co se nedaří a co nás v ní potkalo zlého.

2.1.1 Definiční vymezení pojmu

Domácí násilí bylo dlouhou dobu považováno za něco, o čem se nemluví. Násilí v rámci rodiny bylo bráno za tajemství, které je třeba respektovat. Týrání a bití za zavřenými dveřmi byl extrémní jev, který se týkal pouze zjevně problematických rodin. Postupem let docházelo ke změně postoje, dnes je domácí násilí jevem, o kterém se naštěstí mluví a zdaleka se netýká jen rodin problematických, rodin s nižším vzděláním a nižší životní úrovní. Naopak, velmi často dochází k násilí v rodinách s vysokoškolským vzděláním a velmi dobrou životní úrovní. (Šmolka, 2008)

Pojem domácí násilí má bezpočet definic a má značnou terminologickou nejednotnost. Můžeme jej definovat jako *zneužití postavení a moci, kterou pachatel v rodině má. Projevuje se nepřiměřenými požadavky, vynucováním podřízenosti oběti a kontroly nad jejím životem.* (Vágnerová, 2004, s.)

V širším slova smyslu násilné chování v rodině zahrnuje jakýkoli čin, páchaný v rámci rodiny některým z jejích členů, který ohrožuje život, tělesnou nebo duševní integritu, svobodu nebo vážně poškozuje rozvoj osobnosti jiného člena stejné rodiny. Většinou se násilné chování vyvine ve vztahu, kdy jeden z partnerů chce tento vztah udržet jako výlučný a uzavřený. Pak tento v podstatě dominantní partner uplatňuje nárok na kontrolu toho, s kým se jeho osoba stýká. A tak navenek a mimo rodinu dokáže násilník působit jako tolerantní a pozorný člověk, jeho chování se mění až doma. Vyžaduje plnění povinností, spojených s dělením mužských a ženských rolí. Často na blízkou osobu žárlí, slovně ji uráží, chová se hrubě nejen k ní, ale i k dětem, případně ke zvířatům a jeho vztek je ventilován rozbíjením věcí.

Závažnost takovýchto činů, páchaných v rámci rodiny se odráží na jejích následcích a může způsobit velmi vážná a dlouhodobá poškození, poruchy a to nejen fyzické, ale hlavně duševní. Narušení pocitu bezpečí v rodině může vést k neschopnosti někomu důvěřovat a rozvíjet užší vztahy po celý život. (Matoušek, 2010)

2.1.2 Příčiny domácího násilí

Vznik domácího násilí je podmíněn mnoha faktory a jednoznačné stanovení příčiny v každém konkrétním případě není možné. Vždy se jedná o souhrn více vlivů, které ke vzniku domácího násilí vedly.

Společnost

Jedním z faktorů, který podmiňuje vznik násilí v rodině, je společnost a její tolerantní postoj vůči domácímu násilí. Mezi námi se stále udržuje nevědomí, lidé jsou přesvědčeni o tom, že v rodinách nejde o násilí, nýbrž o výměnu názorů. Stále u nás panuje existence lhostejnosti k okolí a je mezi námi dost těch, kteří prohlásí, že „co se děje u sousedů za zavřenými dveřmi mě nezajímá“. Oběti násilí převážně mezi ženami se zmiňují o dvou vzorcích chování svého násilného partnera. Téměř tři čtvrtiny žen mají doma „muže dvou tváří“, který se na veřejnosti chová ke všem velmi přátelsky, včetně své partnerky, ale v soukromí a beze svědků je hrubý a agresivní. Tento fakt znesnadňuje pozici oběti a utvrzuje okolí ve výše uvedených názorech.

Rodinná výchova

Dalším faktorem vzniku domácího násilí je rodinná výchova. Zpátky v čase si násilník přinesl násilné vzorce jednání z dětství. Právě tyto zkušenosti z dětských let, kdy otec týral matku, vede k zaujetí podobně vymezených rolí v dospělosti. Muži se identifikují se svým otcem a stávají se násilníky. Ženy, které byly v dětství týrány svými otci, jsou v dospělosti v roli oběti. Tuto roli přijímají jako samozřejmost a jsou to ženy závislé na partnerovi, nesamostatné, neschopné se bránit, nemají schopnost prosadit svůj názor a mají nízkou sebeúctu.

Osobnost agresora

Osobnostní charakteristika agresora je velmi důležitým a závažným faktorem, který může být příčinou vzniku domácího násilí a úzce souvisí s vývojem násilného jedince v dětství a se zmíněnou rodinnou výchovou. Takový partner může být nepřiměřeně agresivní nebo může jít o jedince s poruchou osobnosti. Příčinou agrese může být závislost na návykových látkách jako jsou drogy a alkohol. Násilník může být disociální typ, který nemá sociální zábrany. Je konfliktní, egocentrický a bezohledný s ohledem na uspokojení hlavně svých potřeb. Jeho partner je pak zcela podřízený a ovladatelný.

Sociální situace

Posledním faktorem, o kterém se zmíním jako o možném spouštěči domácího násilí, je sociální situace, která vyvolává stres a tou je ztráta zaměstnání. Tato situace je, bohužel, v dnešní době velkým strašákem. Přináší sociální izolaci a samozřejmě finanční problémy. V dnešním rozvrstvení společnosti to může velice ovlivnit naše chování, jednání a rodinné vztahy. Pokud zastihne jedince nepřipraveného a hlavně nevybaveného k zvládnutí těchto životních situací, může to být start pro kolotoč zvaný domácí násilí. (Vágnerová, 2004)

2.1.3 Znaky domácího násilí

Domácí násilí je specifickou variantou násilí v rodině má určující klíčové znaky, které je jasně vymezují. Násilný incident v rodině ještě neznamená, že jde o domácí násilí. Musí být naplněny všechny čtyři definiční znaky:

- *Opakování a dlouhodobost*
- *Eskalace*
- *Jasně a neměnné rozdělení rolí*
- *Neveřejnost*

Opakování a dlouhodobost

Jde o opakující se ataky, jakýsi koloběh útoků (slovních nebo fyzických) přerušovaný fázemi usmířování, slibů a obdobím relativního klidu. Domácí násilí není jednorázová záležitost, ale trvá často několik let.

Eskalace

Útoky se stupňují. Z počátku je domácí násilí pozvolný proces – začíná psychicko - emocionálními formami (lehké urážky, poučování, přehlížení, kontrola chování, žárlení), postupně dochází až k teroru a fyzickému násilí. Objevila-li se na počátku facka, na konci může být tak nebezpečný útok, který může vést k ohrožení zdraví a života.

Jasně a neměnné rozdělení rolí

Role jsou dané – osoba násilná x osoba ohrožená a je to tak stále. Násilná osoba s bezvýhradnou mocí a bezmoc oběti, která je udržována v závislém postavení poslušnosti a podřízenosti. Domácím násilím nejsou vzájemné hádky, rvačky, spory, kde se násilník a oběť v napadání střídají.

Neveřejnost

Domácí násilí, jak už vyplývá z názvu, se odehrává doma, za zavřenými dveřmi. Děje se beze svědků zvenčí, jen v okruhu rodiny či blízkých. Tato skrytost má za důsledek složitější odhalení a dokazování. (Ševčík, 2011)

2.1.4 Druhy a formy domácího násilí

Výrazy, druhy a formy domácího násilí jsou často zaměňovány. Co jeden autor označuje jako druh domácího násilí, druhý nazývá formou. (Bednářová, 2009, s. 7)

Fyzické násilí je pravděpodobně nejběžnějším a nejzávažnějším projevem agrese v intimních vztazích a je také nejlépe rozpoznatelné. Násilník používá svoji fyzickou sílu, aby oběť zastrašil, ohrozil či jinak poškodil. Nejčastěji se projevuje v podobě strkání, cloumání, pohlavkování, bití, tahání za vlasy, pálení, pokusy o škrcení, svazování. Může docházet k takovému násilí, kdy násilník nemusí oběti přímo ublížit, jako je míření zbraní, odpírání spánku nebo jídla, přinucení k použití drog, znemožnění vyhledání lékařské pomoci apod.

Psychické násilí nezanechává na rozdíl od fyzického násilí žádné viditelné stopy a proto je samo o sobě obtížně rozpoznatelné. V samotném začátku si oběť ani nemusí uvědomovat, že jde o projevy násilí. Mocenské chování nebo žárlivost si vykládá jako velkou lásku. Tento druh násilí má dvě podoby – verbální a neverbální. Neverbální projev psychického násilí zahrnuje např. ničení věcí, týrání oblíbených zvířat, verbálními projevy jsou zastrašování, ponižování, urážení, vyhrožování, citové vydírání.

Ekonomické násilí omezuje oběť v přístupu k penězům, neposkytuje jí prostředky na chod rodiny a společnou domácnost včetně prostředků na děti. Často nemá ohrožená osoba přístup k společnému bankovnímu účtu. Násilník může ohrožené osobě upírat

nejen finanční prostředky, ale také základní potřeby a omezovat jí hladem, chladem, nedostatkem ošacení či hygienou.

Sociální násilí představuje uzavření oběti od příbuzných a přátel. Násilník zakazuje oběti odcházení z domova, omezuje ji v jakýchkoli zájmech, sledování televize, telefonování apod. Důkladnou kontrolou sleduje každý pohyb oběti, uděluje zákazy a příkazy v takové míře, že oběť ztrácí kontakt s okolním světem.

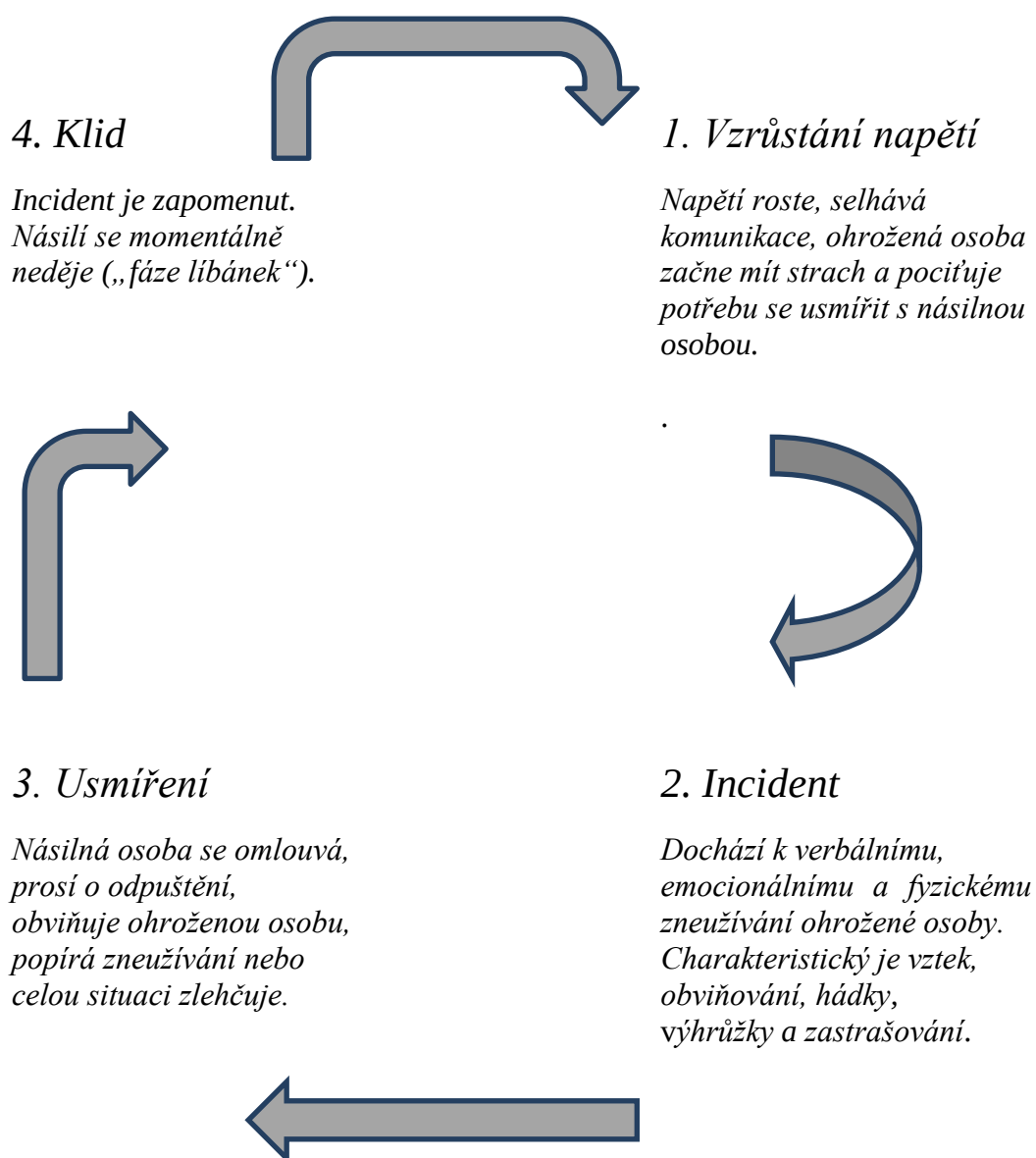
Sexuální násilí se vyskytuje v intimním prostředí beze svědků, obvykle nezanechává stopy a tak je velice těžce rozpoznatelné a dokazatelné. Vymezuje se jako nedobrovolný sexuální kontakt, kdy se jedinec musí podílet na nebezpečných nebo ponižujících sexuálních aktivitách. Stává se tak účinným nástrojem ponížení, pokoření a podrobení druhé osoby.

Druhů nebo forem domácí násilí může být více, mohou být i ojedinělé, zvláštní a individuální případ od případu s ohledem na jednotlivé osoby v něm. Zpravidla se však setkáváme s kombinací více druhů a různých forem domácího násilí.

Násilí také často nekončí rozchodem nebo rozvodem, může pokračovat v podobě nebezpečného pronásledování (stalkingu), kdy si chce násilná osoba udržet nad obětí moc a kontrolu.

2.1.5 Cyklus a identifikace domácího násilí

Domácí násilí se může jevit jako nepředvídatelné, ale ve skutečnosti má určitý typický vzorec – tzv. cyklus domácího násilí, který jako první popsala Lenore Walkerová (1979) v následujících čtyřech fázích cyklu násilí.

Násilí probíhá v cyklu stále dokola, ale v důsledku eskalace požadavků násilníka a následné snahy oběti tyto požadavky splnit připomíná spirálu. (Ševčík, 2011, s. 53)

Fáze napětí

Ve fázi napětí je násilník podrážděný, rozčilený, žárlivý a nespokojený. Oběť je naopak laskavá a úslužná, neboť cítí strach a chce udělat cokoli, aby se vyvarovala násilí.

Fáze násilí

Násilník ztrácí kontrolu a tyranizuje. Od psychického týrání přechází k fyzickému násilí. Snaží se oběť zastrašit rozbíjením věcí a zcela jí plně ovládnout. Oběť zažívá úzkost, intenzivní strach, bolest a bezmoc.

Fáze usmíření a líbánek

Po aktu násilí následují omluvy, lítost a sliby, neboť si násilník uvědomuje, že oběť by mohla chtít vztah ukončit. Většinou tyto projevy násilník předstírá, aby nad obětí neztratil kontrolu a moc. Těmto projevům většinou oběť uvěří a spoléhá na to, že útok byl ojedinělý. *Hlavní problém pro oběť spočívá v tom, že nejlogičtější doba, kdy by měla partnera opustit, následuje hned po incidentu. V tomto období je násilí čerstvě uloženo v paměti a oběť má nejsilnější motivaci.* (Conwayová, 2007, s. 159) Ohrožená osoba si však uschovává po sérii slibů, případně dárků určitou naději, že se situace zlepší a ve vztahu setrvávají.

Fáze klidu

Fáze klidu je úzce spojena, ne-li přímo propojena s fází usmíření a líbánek. Je to období relativního klidu, kdy se ve vztahu žádné incidenty nevyskytují.

Cyklus domácího násilí se opakuje a může trvat různě dlouho, ale útoky nabývají na intenzitě a doba klidu se zkracuje. (Ševčík, 2011)

Identifikace domácího násilí

Určit domácí násilí a odlišit jej od jiných typů rodinných problémů a krizí je obtížné zvláště proto, že si toto řada lidí nechce připustit. Buď jej nepřijímají anebo jej popírají. Týká se přeci jejich nejbližších a legálního ukončení vztahu rozvodem či rozchodem je vždycky těžký a životně důležitý krok. Rozpoznání násilí v rodině je komplikované zvláště, když ohrožené osoby trpí studem a nechtějí o tom, co se děje doma, hovořit. Když stud překonají, mají tendenci minimalizovat, většinou je skutečnost horší, než uvádějí.

Při identifikaci domácího násilí pomáhají přímé dotazy, kdy jsou vyhodnocovány kladné odpovědi, které určí, jak moc je vztah narušen a zda se jedná o domácí násilí. Policisté a pracovníci intervenčních center používají k identifikaci a vyhodnocování rizik násilí v rodině diagnostickou metodu SARA DN (Spousal Assault Risk Assessment), kterou tvoří soubor otázek. (Ševčík, 2011)

2.2 Aktéři domácího násilí

Domácí násilí se děje mezi partnery, kteří spolu sdílejí společnou domácnost. Může jít o partnery heterosexuální či homosexuální. Nejčastěji se setkáváme s násilím mezi mužem a ženou. Z partnerů se stávají pachatelé a oběti.

2.2.1 Pachatelé domácího násilí

U domácího násilí na rozdíl u většiny kriminálních jevů víme daleko více o obětech násilí než o jeho pachatelích.

Poznatky o pachatelích domácího násilí pocházejí ze tří hlavních zdrojů:

- z kriminologických výzkumů
- z psychologických výzkumů
- od obětí

Jednoznačný popis obrazu pachatele domácího násilí nelze určit, podle zkušeností z praxe je nejčastějším pachatelem v našich sociokulturních podmínkách muž. Násilné chování u žen není výjimečné, ale informací o něm je nedostatek z mnoha důvodů. Jedním z hlavních je, že muži velice neradi přiznávají, že mohou být ženou týráni. Dalším z důvodů je, že experti a i zasahující složky k ženám stále přistupují rozpačitě. Násilná žena se stále ještě neslučuje s tradičním pojetím ženské role.

Podrobněji jsem se zaměřila na muže jako pachatele domácího násilí.

Rozdělení pachatelů domácího násilí může vycházet ze sociálního postavení:

- pachatel z vyšších sociálních vrstev s dvojí tváří, doma násilník a pro okolí konformní, seriózní osoba,
- pachatel z nižších sociálních vrstev, sociálně problémová osoba.

Psychologicky zaměřené výzkumy se zabývají psychikou násilníka s tím, v čem se liší domácí násilníci od „kriminálků“.

V poslední době vznikají pokusy o třídění s přihlédnutím k příčinným nebo spouštěcím faktorům domácího násilí:

- *specialista neboli „čistý agresor“* (již zmíněný pachatel s dvojí tváří, navenek slušný, násilnický jen v rodině)
- *generalista* (násilník v intimním vztahu doma ale i vůči cizím)
- *situační domácí agresor* (násilí vzniká na základě vnějších okolností – nevěra partnerky, nezaměstnanost)
- *na droze závislý pachatel domácího násilí* (spojeno s abúzem alkoholu nebo jiné drogy)
- *sadistický agresor* (vzácnější typ). (Matoušek, 2010, s. 230)

Jací jsou tedy pachatelé – muži domácího násilí?

Jsou to osoby závislé, úzkostné, s pocity nedostačivosti. Mnozí trpí obavami ze ztráty partnerky a strach přebíjejí agresí. Někteří své partnerky testují – „když si nechá líbit tohle, má mě tolik ráda, že mě neopustí“. Velké procento pachatelů bylo v mládí samo fyzicky trestáno svými otci coby domácími tyrany a agresory. Někdy může být příčinou tzv. „chlapský komplex“ – „jsem chlap a kdo je víc“. (Novák, 1996)

2.2.2 Ohrožené osoby

Agresory mohou být, jak jsem již zmínila v úvodu této kapitoly, muži a ženy v heterosexuálním vztahu nebo osoby stejného pohlaví ve vztahu homosexuálním. Ženy se dopouštějí násilí na mužích spíše v sebeobraně. Pokud tyranizují, jde o verbální násilí se skrytým způsobem uplatňování moci a nátlaku. Celkově výzkumy potvrzují, že

většinou jsou oběťmi domácího násilí ženy. Ohroženými osobami mohou být i osoby, které žijí s agresorem v jedné domácnosti a těmi jsou děti a senioři.

Tak, jako jsem se zaměřila na muže jako většinového pachatele domácího násilí, chtěla bych věnovat pozornost dominantní skupině ohrožených osob a obětí domácího násilí – ženám. Ani u žen nenalezneme oběť zcela typickou. Každá je něčím specifická, je z jiného prostředí, jiného stáří. Některé jsou v násilném vztahu řadu let, některým se podařilo vymanit po krátké době. Jedno mají ovšem společné - nevstupovaly do vztahů s tím, že jim bude ubližováno.

Na počátku vztahu je dost těžké rozpoznat, že partner má sklony k násilí. Naopak, je milý, pozorný, trpělivý. Až po objevení zátěžových životních situací či jiných spouštěčů začne jednat odlišně.

Násilný vztah má vývoj – model tří N:
(Ševčík, 2011).

1. Namlouvání 2. Napětí 3. Násilí

Právě v okamžiku po projevu partnerových násilných činů nemá oběť dostatek sil, aby soužití s násilným partnerem ukončila. Má k tomu tyto důvody:

1. *ekonomická závislost – oběť nemá vlastní příjem, byt, nemá kam odejít s dětmi*
2. *strach z budoucnosti – oběť se obává toho, co se stane, když odejde od partnera, co bude sama dělat, co bude s dětmi, jak partner na její záměr odejít zareaguje, jak se na to bude dívat okolí apod.*
3. *vědomí o nedostatečné legislativě a chybějícím systému pomoci*
4. *tradiční obraz o roli ženy – žena má žít pro druhé, má odpovědnost za citové klima v rodině, nese vinu za nefunkčnost rodiny, žena má potlačovat vlastní potřeby ve prospěch rodiny.* (Matoušek, 2010, s. 233)

Postupem času je oběť na partnerovi tak závislá, že nepatřičné a násilné chování připisuje jako chybu sobě. Zlehčuje zranění, omlouvá partnera, projevy násilí bagatelizuje. Dochází u ní k tzv. „syndromu týrané ženy“, které je projevem selhání obranných mechanismů. Na chování ženy pohlíží okolí zmateně, mnoho lidí tyto reakce a nesmyslné chování odrazuje od pomoci těmto ženám – obětem domácího násilí.

2.2.3 Dítě jako svědek domácího násilí

Domácí násilí poškozuje všechny jeho účastníky. V rodinách, kde se děje domácí násilí, jsou ve většině případů svědky děti. Pro děti je násilí mezi rodiči vždy těžkým traumatizujícím zážitkem a proto domácí násilí naplňuje podstatu psychického týrání dítěte.

Domácí násilí zasahuje dítě přímo nebo nepřímo.

Přímá viktimizace – dítě je přímou obětí domácího násilí.

Nepřímá viktimizace – dítě je nepřímou obětí domácího násilí.

(Ševčík, 2011, s. 120)

Pokud je dítě nepřímou obětí – svědkem domácího násilí, má to velký vliv na psychický vývoj. Dítě je vystaveno stresu, strachu o týraného rodiče, strachu z agresora. I když násilná osoba napadá „jen“ někoho doma, dítě se bojí – o sebe, zda nebude také napadeno a o ohroženou milovanou osobu.

V podstatě jsou děti bezbranné proti násilí rodičů, nemohou předvídat další vývoj situace a situaci nechápou. Většinou mají také k rodičům ambivalentní vztah. Někdy je jim dobře s agresorem, jindy k němu cítí nepřátelství, k ohrožené osobě – často je jí matka – cítí lásku, mají potřebu jí chránit. Celkově vede přítomnost dítěte a násilí rodičů k narušení vzájemných vztahů.

2.2.4 Dítě jako oběť domácího násilí

Dítě je přímou obětí domácího násilí, jestliže je proti němu ze strany násilného rodiče, popř. blízké osoby směřováno fyzické, psychické nebo sexuální násilí. (Ševčík, 2011, s. 120) Dítě je „osobou se sníženou schopností obrany“, což znamená, že útok na dítě mívá mnohem těžší následek než stejný útok na dospělé osobu.

Přímou obětí domácího násilí se dítě stává dvěma způsoby:

- Přímý a zamýšlený útok na jeho osobu s úmyslem mu ublížit (trestný čin ublížení na zdraví, týrání svěřené osoby, pohlavní zneužívání, opuštění dítěte)

- Snaha dítěte, které je přímým svědkem útoku na jinou oběť, tuto oběť chránit a přitom je zraněno.

Děti jsou zasaženy domácím násilím o to více, že si samy nemohou vybrat, zda ve vztahu s agresorem zůstanou. Dítě žije pod tlakem, strachem z útoku stejně jako jeho rodič, který je obětí, ale navíc podstatu tohoto násilí není schopno rozumově pochopit. (Rodina.cz.)

Ať jsou tedy děti přímé či nepřímé oběti (svědci) domácího násilí, vykazují stejné symptomy jako děti se syndromem týraného a zneužívaného dítěte – syndromem CAN. Tomuto tématu se budu věnovat podrobněji v další kapitole mé práce.

2.3 Rodina

Základním životním prostředím dítěte je rodina. Zde si dítě rozvíjí své vztahy k sobě, ke druhým. Jaké rodinné prostředí dítě obklopuje, podle toho, jak se s dítětem jedná, kolik citlivosti se mu v rodině dostává, tím se u něj rozvíjí základní sociokulturní chování a myšlení. V rodinném prostředí probíhá tzv. primární socializace – první kontakt dítěte se společností a kulturou. V rámci rodiny dítě získává první sociální role jako šikovný chlapec, hodná holčička, mámin brouček apod. Díky tomu dítě prožívá uznání a ocenění a má pocit, že někam patří. Důležitá a zásadní role ve vývoji dítěte je vytváření pocitu otevřené budoucnosti. Dítě musí mít něco, na co se může těšit.

Očima své rodiny (svého otce, matky) se na sebe dívá, hodnotí své projevy, výkony. Říkáme, že dítě zvnitřuje (interiorizuje) klima rodinného soužití, rodinné nároky s požadavky, rodinnou morálku, rodinné zájmy a cíle, styl rodinného soužití. (Helus, 2007, s. 135-136)

Spojujícím faktorem života v rodině je především láska mezi jejími členy. V současné době probíhá v mnoha rodinách krize rodinného života spojená s krizí manželství, která může vzniknout z nejistoty rodičovských rolí, z nedostatku komunikace mezi rodiči i dětmi, z nesouladu manželských vztahů. Pokud se v ní tyto jevy objevují ve snesitelné

míře, zůstává rodina nenahraditelným životním prostředím, kde se může člověk vyvinout tak, jak by měl. (Nakonečný, 1999, s. 242)

Rodinné prostředí je společné místo se sdílením radostných i tragických událostí. Tradičně rodina existovala jako širší společenství blízkých a vzdálených příbuzných stejného rodu. Tyto přirozené vazby byly zárukou ochrany a výchovy pro děti, o které se nemohli postarat vlastní rodiče. Rodina byla historicky také místem vzdělávání a dílnou, kde dítě získávalo základní pracovní a řemeslné dovednosti. *V současné době prochází rodina mnohými proměnami, avšak její ústřední rolí zůstává ochrana a výchova dětí.* (Pöthe, 1999, s. 25)

Současná rodina má pět základních rysů:

- nukleární neboli jádrová rodina, jádro tvoří několik málo lidí v intimním soužití
- manželská rodina, manželé jsou otcem a matkou svých dětí (péče o své děti, děti přisvojené, z předchozích manželství/vztahů)
- dvougenerační rodina, generace otec – matka, generace dětí
- intimně vztahová, fungující v soukromém prostoru
- privátní individualizace, možnost rodiny rozhodovat se, volit si, nést zodpovědnost. (Helus, 2007)

Poslední rys obsahuje i riziko, neboť ne každá individualizace je rozvojem osobnosti. Může být pro rodinu nebezpečím, neboť se může projevit bezohlednost, zvělost, zahleděnost do sebe na úkor druhých.

Prostředí rodiny odpovídá potřebám dětí a dospívajících a vytváří podmínky pro jejich rozvoj osobnosti. Na fungování rodiny je závislý psychický a tělesný rozvoj dítěte. Rodina má celou řadu funkcí, které ovlivňují zdravý vývoj dítěte.

Funkční rodina:

- *uspokojuje základní primární potřeby dítěte*, zejména v raném stádiu (biopsychické potřeby – jídlo, pití, pohodlí, pohyb, bezpečí, pravidelný životní rytmus, láska, intenzita podnětů)
Styk se stejnými lidmi, šetrný, trpělivý a individuální přístup k dítěti jsou zárukou zdravého prožívání a získávání zkušeností. Naopak v prostředí, kde panuje nervozita, uspěchanost, lidé se tu střídají, se dítě daleko více bojí, vážne jeho spontaneita a rozvoj.
- *uspokojuje potřebu přináležitosti dítěte* (potřeba domova, rodičů, identifikace s nimi)
Dítě získává povědomí, že někam patří, rozvíjí se u něj touha a potřeba být mezi lidmi a projevovat se vůči nim. Pokud je toto uspokojování potřeby přináležitosti narušeno, traumatizováno či jinak komplikováno, vznikají u něj těžko odstranitelné poruchy v rozvoji osobnosti.
- *utváří akční prostor pro seberealizaci a součinnost s druhými* (vytváření svého já, sebevědomí, kontakt a sbližování s lidmi, obohacování života svého i jiných)
- *uvádí dítě do vztahu k věcem* (vybavení rodiny, zařízení domácnosti, chápání hodnot „já mám – my máme“)
- *určuje prožitek sebe sama jako chlapec / dívka* (vzor matka, otec, případně babička, dědeček, zkušenosti se sourozencem)
- *poskytuje působení vzorů a příkladů* (chápání rodičů vede dítě k chápání druhých, vcítování se)
- *upevňuje vědomí povinnosti, zodpovědnosti, ohleduplnosti, úcty jako neoddělitelné součásti života* (společné a společenské činnosti rodiny – herní, pracovní, zájmové, rekreační)

- *umožňuje pronikání do mezigeneračních vztahů, chápání lidí různého věku, postavení, založení* (vztahy s prarodiči, sourozenci, ostatními příbuznými – strýcové, tety apod.)
- *navozuje představu o širším okolí, společnosti, světě* (svět profesí, občanských povinností, svět problémů a pokušení)
Rodina je pro dítě spolehlivým a jistým zázemím, tím mu dává pocit bezpečí s možností bezpečně nahlížet do širšího, složitějšího světa.
- *je útočištěm, zázemím v rozličných životních situacích* (např. bezradnost – pomoc, rada, vyslechnutí, svěřování)

Výše popsané funkce rodiny se dotýkají naplno fungující rodiny a směřují spíše k ideálu než k realitě. Každá rodina se dnes setkává s nějakými problémy, některá prochází problémy jen dočasně, některá se z problémů nedokáže vymanit nikdy. Problémy v rodině ale nikdy nezůstávají bez vlivu na děti.

Podle zásahu problémů do rodinného prostředí a jejich vlivu na dítě můžeme rozdělit rodiny na *pět základních skupin*:

1) *rodiny stabilizačně funkční*

Fungují ve všech oblastech dle znaků funkční rodiny, dítě má v této rodině zajištěny kvalitní podmínky pro svůj vývoj a růst.

2) *rodiny funkční s přechodnými problémy*

Těchto rodin je většina a problémy způsobují události, které patří k životu. Příslušníci si toto uvědomují a se zvýšeným (společným) úsilím řeší problémy sami (špatné bytové poměry, finanční nouze, manželské krize).

3) *rodiny problémové*

Problémy rodiny způsobují, že rodina neplní svoje funkce. Většinou jde o rozchod/rozvod partnerů/manželů. Rodina hledá způsoby, aby dítě dění v rodině zasáhlo a ovlivňovalo co nejméně.

4) *rodiny dysfunkční*

Rodiny nezvládají problémy a děti jsou vážně ohroženy. Je nutný zásah vnějších institucí, které členové rodin vřdycky nechápou, chápat nechtějí a nedodržují. Často je situace provázena rozchodem rodičů, který zanechává na dětech dlouhodobé a traumatizující následky (alkoholismus, nezaměstnanost, bytové problémy).

5) *rodiny afunkční*

Rodiny neplní svůj účel, děti jsou zanedbávané, zneužívané. Je nutné hledat řešení mimo rodinu. (Helus, 2007)

2.3.1 Ohrožení rodinného systému

V úvodu této kapitoly jsem se podrobněji zaměřila na rodinu z hlediska její funkčnosti, protože si myslím, že rodina funguje nebo nefunguje na základě mnoha okolností.

Ohrožení rodiny vzniká s ohledem na množství problémů a problémových situací, které rodinu a rodinný systém ovlivňují, zasahují do něj a ohrožují její fungování. Týká se to zejména rodin výše označených jako rodiny problémové, které se vlastními silami ani s pomocí okolí nedokážou se svými problémy vypořádat. Stupňováním problémů se stávají rodinami dysfunkčními a afunkčními. V těchto rodinách dochází k narušení *vnějších* nebo *vnitřních vztahů* k okolí.

U narušení *vnějších vztahů* jde o konflikty rodiny s vnějším okolím, kdy tyto konflikty přecházejí v částečnou nebo úplnou izolovanost rodiny od okolního světa. Izolovanost rodiny může být způsobena také úmyslně, kdy je rodina zasažena konflikty uvnitř rodiny a v rodině dochází k domácímu násilí. Uzavření se do sebe je signálem rodiny, aby jí okolí nechalo „na pokoji“ a zároveň je signálem pro okolí, že v rodině není něco v pořádku. Ve většině případů je okolí tím, kdo se do domácího systému snaží proniknout v zájmu o děti a jejich zdraví.

Narušení *vnitřních vztahů* představuje konflikty a izolovanost mezi jednotlivými členy rodiny. Disociace vztahů uvnitř rodiny může být způsobena také tím, že se v rodině vyskytuje domácí násilí. Dlouhodobé neshody mezi rodiči mohou být impulzem ke vzniku domácího násilí nebo mohou končit rozvodem.

V souvislosti s ohrožením rodinného systému a domácím násilím nemohu nezmínit rozvod rodičů. Rozvod nebo rozchod rodičů je pro stávající rodinu velice složitý proces. Role rodiče je při rozvodu v rozporu s rolí partnera. Rodič, který odchází od rodiny a o dítě se staral dobře, přestává fungovat a jeho rodičovská pozice se oslabuje. Rodič, který se rozvést nechce, propadá depresi, pocitům ublížení, vzteku, závisti a pomsty ke druhému partnerovi. Přesto, že byl tento rodič k dítěti pozitivní a pečující, může si vylévat vztek a zášť právě na dítěti. Rozvod způsobuje rozpad rodiny a prožitek dítěte je ovlivněn chováním rodičů v této situaci, ale také věkem dítěte, pohlavím a schopností vyrovnat se se stresem. (Gjuričová, 2000)

Rodina, která naplňuje potřeby všech svých členů, je ten nejlepší vklad do života každého dítěte. Avšak dítě vyrůstající v patologických vztazích má minimální šanci na zdravý vývoj a je svými rodiči nenávratně okradeno o bezstarostné dětství. Než rodina s domácím násilím nebo v trvalých neshodách rodičů, je pro většinu dětí lepší rodina neúplná. Pokud mu dokáže vytvořit prostředí založené na lásce, respektu a emočním bezpečí, které jsou zárukou pro jeho zdravý vývoj.

Ve srovnání s rozvodem či rozchodem, který má na rodinu vliv jen po určitý čas, je domácí násilí propracovaný mechanismus a ovlivňuje fungování rodinného systému dlouhodobě. Domácí násilí se nedotýká jen dospělé oběti, téměř vždy je ohroženo dítě. Násilím v rodině bývá otřesena jistota dítěte, dítě ztrácí pocit bezpečí a opory.

Spouštěčem domácího násilí bývá často již doba těhotenství či narození dítěte. Těhotenství a mateřství činí ženu závislou na partnerovi psychicky, sociálně a finančně. Kontrola a skrytá agrese nebo vydírání, které dříve partner používal jako projevy lásky v této době na ženu, přerůstají naplno v převahu nad ní. Dítě je tak od narození vystaveno traumatizujícím vlivům násilí. Hádky před dítětem nebo naopak nekomunikace mají na dítě negativní vliv.

K ohrožení fungování rodinného systému přispívají nevhodné bytové podmínky. Byt, ve kterém žije mnoho lidí, je příčinou frustrace a napětí. Členové rodiny se vzájemně napadají, dítě v tomto prostředí nemá svůj vlastní prostor, zůstává stranou a stává se vetřelcem. V početné rodině dítě strádá, nemá příležitost vyjádřit své pocity.

Otec i matka mají velké osobní problémy sami se sebou i s okolním prostředím a nejsou schopni se o dítě starat.

Ohrožení rodiny způsobuje i fakt, že rodina žije ze státní podpory. Nezaměstnanost rodičů způsobuje v rodině špatné povědomí o tom, kdo jsou a neschopnost řídit si vlastní život. (Train, 2001)

2.3.2 Matka, otec a domácí násilí

Matka

Ústřední roli ve vývoji dítěte hraje matka. Po narození dítěte uspokojuje jeho tělesné potřeby a stává se pro něj osobou, zajišťující jeho bezpečnost. Matčina rodičovská role je situací domácího násilí deformována. Přesto, že má k této roli všechny osobnostní předpoklady, nemůže jí dobře plnit. Dítě tak ztrácí v matce základní jistoty, schopnost matky uspokojovat jeho potřeby je snížena.

Změny v prožívání a v osobnosti matky v reakci na domácí násilí:

- nízké sebehodnocení a sebevědomí
- emocionální frustrace
- zkreslené vnímání a myšlení
- deprese, pocity bezmoci, úzkosti, strachu
- pocit izolace, problémy s vlastním prožíváním
- snížená odolnost vůči stresu, podrážděnost
- problémy s koncentrací, poruchy spánku, vyčerpanost, únava
- neschopnost vlastního rozhodování, nezodpovědnost nad svým životem a životem svých dětí
- strach z partnera spolu se závislostí na něm (emocionální, ekonomická, sociální)

Nízké sebehodnocení většinou vede k tomu, že si agresor vybere právě tuto ženu. Pokud si žena nevěří, násilný partnerský vztah jí dokáže snížit vědomí vlastní hodnoty a schopností na minimum. Pokud partner jako nejbližší osoba ženě opakuje, že nestojí za nic, je špatná matka, nezvládá domácnost a péči o děti, časem se s tím ztotožní. Zároveň má matka pod pohrůzkami omezený styk s okolím, tím nemá možnost jiné sociální

odezvy, že tomu tak není. Ztrácí základní možnost podpory svých kompetencí jako je například pochvala, která je u zdravé rodiny běžná.

Dlouhodobá emocionální frustrace matky. V nefunkčním partnerském svazku, jakým vztah deformovaný domácím násilím je, musí nutně dojít k frustraci emočních potřeb oběti. Základní lidské potřeby ve vztahu jako je láska, vzájemnost, respekt, přijetí zůstávají nenaplněny a tak dochází k frustraci, růstu pocitu napětí a spuštění obranných mechanismů. Důsledkem je deprese, únava, vyčerpanost.

Snížení rodičovské kompetence matky. S negativním hodnocením, které přijme matka, se ztotožňuje i dítě. Vidí matku jako nesamostatnou a neschopnou, matka mu nedává dostatečný pocit jistoty a bezpečí. Dítě tak vypadává z dětské role a buď matku chrání, nebo se ztotožní s agresorem a matku nebere vážně.

Dlouhodobě frustrovaná matka nedává dítěti přiměřenou citovou odezvu. Buď se na něj nadměrně fixuje, nebo naopak není v důsledku stresu schopna vřelého přístupu. Emocionální potřeby dítěte ve vztahu s matkou tak zůstávají v menší či větší míře nenaplněny.

Matka musí mít své emoce pod kontrolou nejen, aby se neprozradila na veřejnosti, ale aby dokázala týrání a ponižování snášet a nedala záminku k dalším represím. Při vzájemné interakci matky a dítěte pak dochází k tomu, že neverbální komunikace matky (výraz obličeje, zabarvení hlasu, gesta) neodpovídá obsahu sdělovaného. Dítě tento rozpor vnímá, matka je pro něj nečitelná a ono s ní ztrácí pevnou a bezpečnou vazbu. (Bednářová, 2009)

Otec

Jestliže jsem zmínila roli matky jako nezastupitelnou ve vývoji dítěte, nesmím opomenout neméně důležitou roli otce. Otec je pro dítě velice důležitou osobou, která by ho měla ochraňovat a seznamovat jej s širším okolím.

Otec - agresor však doma vytváří vlastní svět, dělá vše pro to, aby vliv okolí byl na rodinu co nejmenší. Ochrana a bezpečí jsou zaměněny za strach a nejistotu.

Násilný otec neplní v rodině svou povinnost rodiče a jeho výchovná, emoční a identifikační role zůstává nenaplněná.

Nelze ovšem vyloučit, že otcové - agresori své děti nemilují. Myslím si, že zvláště v případech, kdy je násilí zaměřeno na osobu matky, je tomu naopak. Musíme však posoudit, co otec dělá po rozchodu s matkou. Zda finančně přispívá na výchovu a potřeby dítěte, jak s ním tráví volný čas, zda s ním nemanipuluje a nestaví dítě proti matce a jedná nikoli jen ve vlastním zájmu. Děti, které byly přímými oběťmi otcových útoků z pravidla a pochopitelně kontakt s otcem odmítají.

2.3.3 Vliv domácího násilí na vývoj dítěte

Děti vyrůstající v rodině s domácím násilím přijímají agresivní chování jako normu. Chybí jim srovnání s jinými způsoby chování a tak se ztotožňují s chováním svých rodičů. *Dochází k transgeneračnímu přenosu modelu násilného vztahu.* (Bednářová, 2009, s. 30). Chlapci tak mají problém s agresivitou ve svém chování dle vzoru agresivního otce a dívky přijímají pozici oběti a identifikují se s matkou depresivním prožíváním. (Bednářová, 2009)

Jak jsem již zmínila, opakované vystavení dítěte domácímu násilí jej traumatizuje podobně jako jiné formy týrání či zneužívání shodné se syndromem týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (CAN). Dle světové zdravotnické organizace (WHO) je přítomnost dětí při domácím násilí psychickým týráním. Dopad a rozsah důsledků na dítě závisí na několika faktorech, jako jsou věk a pohlaví dítěte, míra brutality, reakce okolí, počet útoků apod.

Zásadním způsobem bývá zasažena emocionalita dítěte, jeho prožívání a chování. Dítě trpí pocity úzkosti, bezmoci, poruchami pozornosti, pocity vzteku, smutku, nízkým sebevědomím. Silné a stresující situace opakovaného násilí v rodině mohou vést k tzv. emoční prázdnotě (emoční inhibici), k útlumu schopnosti prožívat, které mohou v pozdějším věku vést k vyhledávání nadměrně silných prožitků, vedoucím k experimentům s psychoaktivními látkami, k sebepoškozování, k rizikovému chování, vyhledávání adrenalinových zážitků apod. V některých případech mohou děti na prožité trauma reagovat regresí, tj. návratem do předchozích vývojových období. Příznaky jsou noční pomočování, žvatlání, ztráta přirozené dětské zvědavosti a pasivita, děsivé sny a noční můry.

Jako důsledek násilí v rodině nemohu opomenout také psychosomatické poruchy jako je zvýšená nemocnost bez specifické příčiny, nespavost, zimomřivost nebo bolesti břicha a hlavy.

Pokud jsou děti přímými účastníky domácího násilí v rodině, mohou přebírat tento násilný model a aplikovat jej ve svých vztazích k sourozencům, vrstevníkům a přinášet si jej do dospělosti v partnerských vztazích i vůči vlastním dětem. Velkou skupinu dětí, které prošly v dětství násilím doma, jsou pachatelé i oběti šikany na školách, mladiství delikventi a pachatelé násilných trestných činů.

2.3.4 Syndrom CAN

Jsou-li děti svědky násilí mezi dospělými nebo jsou vystaveny atakům v rodině, stávají se přímou či nepřímou obětí domácího násilí a vykazují tak stejné symptomy jako děti se syndromem týraného a zneužívaného dítěte – syndromem CAN. Toto téma má široký záběr a lze na něj nahlížet z pohledu různých disciplín. Svoji pozornost jsem zaměřila na obecné vymezení celé problematiky spíše z psychologického hlediska než z právního či medicínského a věnovala bych se tomuto tématu podrobněji. Ráda bych našla odpověď na otázky, co vlastně lidi vede k tak hrůzným činům, co všechno může dětem ubližovat a jaké jsou následky syndromu CAN ve spojení s domácím násilím na dětských duších.

Definice syndromu CAN

Zkratka „CAN“ pochází z anglického Child Abuse and Neglect (znamená v překladu zneužívané a zanedbávané dítě). Syndrom byl definován Zdravotní komisí Rady Evropy v roce 1992. V pracovní verzi definice syndromu CAN autorů Dunovský, Dytrych, Matějček a kol. je za týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte považováno *jakékoliv nenáhodné, preventabilní, vědomé (případně i nevědomé) jednání rodiče, vychovatele anebo jiné osoby vůči dítěti, jež je v dané společnosti nepřijatelné nebo odmítané a jež poškozuje tělesným duševní i společenský stav a vývoj dítěte, popřípadě způsobuje jeho smrt.* (Dunovský, 1995, s. 24)

Dospělý agresor (nejčastěji rodič či jiný blízký příbuzný) zneužívá své fyzické síly a psychické nadřazenosti a moci vůči slabému a bezmocnému dítěti. Jelikož má dítě svého rodiče jako autoritu a má z něj strach, jen málokdy se stane, že by dítě samotné

prozradilo, že je doma něco v nepořádku. Stejně jako výskyt domácího násilí v rodině zůstává spousta případů týrání neodhalena.

Pohled do minulosti

V dobách minulých (od pravěku až do 19. století) nebyl údajně na děti brán příliš zřetel. Zabití dítěte nebylo od pravěku po celý starověk i středověk nijak neobvyklým činem. Děti byly obětovány bohům, když už si lidé mysleli, že zvířata nestačí. Pokud se ve Spartě narodilo jakékoli slabší, neduživé dítě, bylo nemilosrdně vrženo do propasti. Děti se stávaly obětmi pomsty. Pokud se chtěl jeden muž pomstít druhému, vyvraždil mu děti, aby rod nezůstal zachován. Svědectví o takovéto pomstě najdeme již ve Starém zákoně. Příkladů o obětování dětí bychom našli v dějinách jistě mnoho a mnoho. Avšak je jisté, že matky, jejichž děti byly vražděny, musely tento akt snášet hrozně bez ohledu na to, jestli to bylo v pravěku či ve středověku. Pohled na zabití dítěte se lišil také podle různých kultur, v některých kulturách to bylo nemyslitelné.

S nástupem křesťanství (kolem roku 380) se postavení dítěte změnilo. I dítě již bylo samostatná lidská bytost a vztahovalo se na něj přikázání „nezabiješ“. Od středověku až do 16. století dítě trávilo několik prvních let s matkou (nebo opatrovníci) v těsném kontaktu. Jakmile se však dožilo věku 6 až 7 let, stal se náhle z dítěte „malý dospělý“, pomáhal dospělým, pracoval s nimi. Rodina pro něj nebyla místo specifických citových vztahů jako je tomu dnes.

Od 16. století se pohled na dítě zcela proměňuje. Zlepšuje se hmotné zajištění rodiny, rodiče mají na děti trochu více času, mohou si s nimi hrát, mazlit se s nimi, vychovávat je. Vidí v dítěti malou roztomilou bytost, která potřebuje lásku, ale také vzdělání. Ve 2. polovině 18. století přichází další vlna pokrokových myšlenek. J. J. Rousseau (Emil aneb O výchově) a další osvícenci nově formulují postavení dítěte ve společnosti. Dítě je naše budoucnost a na jeho vzdělání a výchově záleží.

Od 19. století přichází další vlna citovosti do rodinného života. Avšak stále zůstává důraz na disciplínu a autoritu otce. Nastává boj proti dětské práci. Postupem času se dětská práce omezuje tak (např. Children's Acts – zákon zakazující práci dětí pod zemí), že je nakonec výdělečná práce dětí do 15 let zakázána úplně.

Vrcholem celého vývoje pojetí dětství se stává *Úmluva o právech dítěte*, které byla přijata Valným shromážděním OSN 20. listopadu 1989 a ratifikovalo ji 193 států.

Úmluva zahrnuje body jako právo dítěte na život, svoboda projevu a svobodný přístup dítěte k informacím, právo na životní úroveň potřebnou pro jeho rozvoj a právo na ochranu dítěte před násilím, ponižováním a vykořisťováním. (Dunovský, 1995, s. 25-39)

Násilí na dětech je základním porušením práv dětí, je to vůči nim neomluvitelné a neospravedlnitelné chování. Jak už jsem ve své práci zmínila v předchozích kapitolách - bere dětem výsostné právo a potřebu spokojeného dětství. (Vaníčková, 2009)

Příčiny syndromu CAN

Existuje mnoho příčin, z kterých mohou být děti týrány či zneužívány, stejně tak i následky tohoto jednání jsou různé. Ve velké míře jsou tyto příčiny a následky shodné s domácím násilím zahrnujícím děti.

Rodiče týrající své děti můžeme rozdělit do dvou skupin. Do první skupiny můžeme zařadit rodiče navenek spořádané, bez duševní poruchy. Tito lidé ale mohou být například osobnostně nevyzrálí. Jsou většinou ve velkém stresu, přetížení, nejsou dostatečně empatičtí. Mohou mít finanční potíže či potíže v zaměstnání a na děti nemají dostatek času. Dítě, jak je známo, od narození potřebuje péči a lásku, dětem takovýchto rodičů se lásky a péče nedostává, mohou proto mít problémy ve škole a tím nastává nekončící koloběh. Na dítě není čas, proto nosí ze školy špatné známky, rodič dítě raději surově zbije, či psychicky zdeptá, než aby se s ním pokusil na problému pracovat, a myslí si, že jednal správně. Stejně je to i s chováním dítěte. Týrající rodič řeší všechny kázeňské problémy své ratolesti výpraskem místo toho, aby si s dítětem o problému promluvil a vysvětlil mu, že takové chování není přípustné, dítě surově potrestá a myslí si, že si to bude pro příště pamatovat, ale opak je pravdou. Takovéto děti, na které není dostatek času, zlobí ve většině případů proto, aby na sebe upoutaly pozornost svých rodičů, vychovatelů, či širších členů rodiny.

Náprava u této „první skupiny rizikových rodičů“ je možná, pokud je vytvořen citový vztah k dítěti. Rodiče (či celé rodiny) mohou začít navštěvovat psychologa a pokusit se o nápravu svého životního stylu a o změnu vztahů v rodině. Rodiče se mohou ke změně vztahů v rodině a k docházení k odborníkovi přimět i pod hrozbou trestního stíhání. Nejlepší však je, když si rodič sám uvědomí vážnost situace a snaží se situaci řešit z vlastní vůle.

Do druhé skupiny rodičů týrajících své děti můžeme zařadit jedince s psychickou poruchou osobnosti. Může se jednat o nejruznější neurózy („lehčí“ formy poškození osobnosti), psychózy (závažné duševní stavy), mentální retardace, anebo o psychické poruchy spojené se zneužíváním alkoholu či jiných látek vzbuzujících závislost, se závislostí na výherních automatech či rodiče s velkým sklonem k agresivitě.

U této skupiny dochází často ke smrtelným následkům, týrané dítě je zde přímo ohroženo na životě a zdraví. Náprava je obvykle nemožná, takže jedinou záchranou je včasné odebrání dítěte a zajištění náhradní rodinné péče.

U řady žen se před porodem, těsně po něm či v následném období, tzv. šestinedělí, objevují zvláštní psychické poruchy. V kombinaci např. se situací v rodině mohou vést tyto hormonální změny v tomto období až k vážnějším psychickým poruchám. Za příklad můžeme uvést tzv. laktační psychózu, matka není v tomto stavu schopna starat se o dítě, její partner a blízcí příbuzní se o ní obávají a rázem se novorozeně může dostat na okraj pozornosti, takže jeho potřeby nejsou plně uspokojovány. Tato porucha však v kratší či delší době při vyhledání pomoci odezní.

Dále jsou tu rizikové situace jako již výše zmíněný rozvod rodičů, kdy se posléze může jeden z rodičů mstít druhému na dítěti, anebo úmrtí jednoho z rodičů, kdy si druhý začne vodit po čase domů nové partnery a v touze začít nový život se o dítě může přestat zajímat a zanedbává ho.

Velmi často se týrání, zanedbávání a zneužívání může dít dětem, které jsou jakkoli postižené. Ať už psychicky, nebo fyzicky, ať už lehkou formou anebo vážněji. Rodič má nějaká očekávání, a když dítě toto očekávání nesplňuje, může dojít k frustraci. A protože v úzkosti se nedá žít, začnou se v člověku mobilizovat obranné síly. Obrana proti úzkosti má sice více forem, ale nejčastěji se objevuje agrese a to agrese vůči původci naší frustrace – dítěti. Je proto velmi důležité, nenechat věci zajít tak daleko, nechat si včas poradit od psychologa a snažit se takovému dítěti porozumět a naučit se „s ním žít“.

Jsou i další důvody, kvůli kterým se dítě může snáze stát obětí syndromu CAN, a to:

- děti s lehkými mozkovými dysfunkcemi (LMD), hyperaktivní, neklidné, nesoustředěné, náladové, impulzivní nebo děti z jiných příčin nadměrně dráždivé, zlostné, trucovité, plačtivé a úzkostné
- děti nevlastní
- děti chronicky ve škole neprospívající; děti neobratné či jakkoliv nezapadající do běžné normy a rodičovského očekávání (nemocné, postižené, „nehezké“); děti mentálně retardované
- děti neaktivní, utlumené, uzavřené, které nedovedou vzbudit ani udržovat zájem dospělého v náležitě intenzitě (zvláště v případech zanedbávání)
- dívky výrazných ženských tvarů, mazlivé až koketní (v případě sexuálního zneužívání)

Syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte v souvislosti s domácím násilím zahrnujícím děti je - *tělesné týrání*,

- *psychické násilí*,

- *sexuální zneužívání*,

- *zanedbanost a zanedbávání*.

Tělesné týrání je definováno jako tělesné ublížení a zahrnuje všechny akty násilí na dítěti. Podle výboru OSN pro práva dítěte je také každý tělesný trest dítěte násilím. Tělesné tresty známe v celé škále chování od plácnutí přes výprask, podstatné ale je, že každý tělesný trest za použití předmětu jako je vařečka, řemen, rákoska apod. na citlivou část těla (hlava, břicho apod.) nebo když zůstávají na těle stopy (modřiny, škrábance) naplňuje definici tělesné týrání. Co se týče bití dítěte, je velice tenká hranice mezi „výchovným políčkem“ a fyzickým týráním. Výše uvedené tresty zahrnují týrání aktivní povahy. Týráním pasivního charakteru je myšleno nedostatečné uspokojení alespoň těch nejdůležitějších tělesných potřeb dítěte (nedostatek přístřeší, ošacení a ochrany).

Psychické násilí je takové chování dospělé osoby, které negativně ovlivňuje citový vývoj dítěte a vývoj jeho chování. Mezi psychické násilí patří ústrky a odmítání (ponižování, zesměšňování, bagatelizování, opakovaná kritika, pokořování na veřejnosti apod.), terorizování (nebezpečné situace pro dítě, vyhrožování násilím jemu nebo na

lidech, zvířatech a věcech, které dítě miluje), využívání a korumpování (špatný příklad, manipulace s dítětem, apod.), odmítání citové odezvy (lhostejnost, netečnost, nezájem, neochota péče, lásky, podpory), izolace (omezování svobody pohybu dítěte, zavírání a omezování styku s vrstevníky), nezájem o výchovu (ignorace, odmítání pomoci při problémech dítěte, zdravotních, výchovných či učebních problémech dítěte).

Sexuální zneužívání je nepatřičné vystavení dítěte pohlavnímu kontaktu, činnosti či chování. Jde o zneužívání, kdy dospělá osoba, které bylo dítě svěřeno do péče nebo kdokoli, kdo dítě zneužívá (rodič, příbuzný, přítel apod.) obtěžuje dítě sexuálním dotýkáním, stykem či vykořisťováním se sexuálním podtextem. Rozdělujeme je na dotykové a bezdotykové.

Zanedbávání je jakýkoliv nedostatek péče, který způsobuje nenaplňování základních potřeb dítěte a vážné újmy ve vývoji dítěte. Jde o zanedbání tělesné, citové a také zanedbávání výchovy a vzdělávání. Je jen nepatrná hranice mezi psychickým týráním a zanedbáváním. Zanedbaností na rozdíl od psychického týrání jsou myšleny následky nedostatku výchovy v prostředí s nízkou socioekonomickou úrovní (psychické týrání může probíhat i v těch nejbohatších rodinách). Takové dítě vyrůstá obvykle v primitivním prostředí s nedostatečnou hygienou, bez vhodných vzorů vyspělého a normálního jednání a bez jakékoli zdravotní péče. Nechodí do školy tak, jak má a nemá v takovémto prostředí možnost rozvíjet svůj psychický potenciál. (Vaníčková, 2009)

Zvláštní formy syndromu CAN.

Do této skupiny zařazujeme systémové násilí, organizované zneužívání dětí, rituální zneužívání, sexuální turismus a Münchhausenův syndrom by proxy.

Systémové násilí můžeme jinak nazvat druhotné ponižování a je způsobeno systémem (odtud systémové), kterému jsou oběti vystaveny přesto, že byl založen na pomoc a ochranu dětí a jejich rodin. Jako příklad můžeme uvést, že dítě se s týráním svěří odborníkovi. Jeho výpověď samozřejmě musí být prošetřena. Velice často bývá výpověď dítěte zpochybněna (většinou samotnými tyrany) a dítě je následně ještě mnohokrát vyslýcháno a nuceno opakovaně vzpomínat na traumatizující zážitky. Dítě může být traumatizováno i opakovanými lékařskými prohlídkami a výpověďmi u soudu za přítomnosti pachatele (pachatelů).

Při organizovaném zneužívání dětí se jedná o případy závažného sexuálního zneužití dítěte, které jsou organizované skupinou pachatelů či dokonce mezinárodní skupinou.

Rituální zneužívání může být formou organizovaného zneužívání. Rituály bývají často spojeny se zneužíváním dětí v organizovaných společenstvích (sektách apod.). V průběhu obřadu či rituálu může docházet ke krutému týrání dítěte, jeho obětování, sexuálnímu zneužití, zraňování apod.

Sexuální turismus může být další formou organizovaného zneužívání. Znamená to, že cizinci přijíždějí do země (ale může jít jen o jiný kout jejich státu), aby našli dítě, kterým by se sexuálně uspokojili.

Munchhausenův syndrom by proxy (neboli v zastoupení) spočívá ve zveličování onemocnění či postižení a jeho opakovaných vyšetřeních a léčení v míře, která neodpovídá objektivní skutečnosti. Rodiče systematicky hledají jakékoliv příznaky nebo náznaky nemoci, aby mohli zahájit léčbu, která nemusí být v takovém rozsahu vůbec nutná. Toto jednání může vést až k tomu, že rodič falšuje vzorky moči a krve, a následně začíná poškozovat zdraví dítěte, což může způsobit až smrt. Jeden z důvodů takového chování může být peněžitý zisk ze sociálních dávek a příspěvků. (Dunovský, 1995)

Na závěr této kapitoly bych se zaměřila na prevenci syndromu CAN, která úzce souvisí s prevencí domácího násilí. Nejúčinnější pomoc je ta nejvčasnější. Jednoznačně platí, že pokud se podaří odhalit zanedbávání a týrání dítěte včas, nemusí být následky fatální. Bohužel je pravdou, že většina dětí je trýzněna dlouhodobě. Podle zákona má každý (nejen sociální pracovníci, zdravotníci a pedagogové) oznamovací povinnost. Každý z nás má za povinnost nahlásit jakékoli podezření. Nikdo se nemusí bát, že by tím rodině nějak ublížil. Pokud tam vše dobře funguje a podezření se neprokáže, je všechno v pořádku a do rodiny se jen zajde podívat sociální pracovník. Tak jednoduché to ale většinou nebývá.

Zanedbávání dětí máme spojeno s nízkou sociální úrovní rodiny, ale jak jsem si ve své práci již několikrát zmínila, nemusí to být zdaleka pravda. I rodiče, kteří nemají na své děti čas (těmi mohou být právě vysokoškoláci s dobrým zaměstnáním, které by nikdo za tyrany nepovažoval), své dítě mohou zanedbávat či týrat. Je důležité všimnout si dění kolem sebe, i když se nás tento problém bezprostředně netýká. Ani laik určitě nepřeslechne častý dětský pláč a křik dospělých ze sousedního bytu. Stejně tak si

mohou občané všimnout třeba nezletilých dětí potulujících se ve večerních hodinách po ulici, když předtím viděli bloumat ulicí jejich opilého rodiče.

Velice důležitým faktorem při prevenci syndromu CAN je informování dětí samotných. Nejlépe a nejúčinněji se to dá realizovat ve škole v rámci sexuální výchovy a výchovy dětí k rodičovství, či pomocí různých přednášek. Je důležité, aby všechny děti bez výjimky věděly, co si k nim dospělí mohou a nesmí dovolit. Jsem si jistá, že je v naší zemi i na celém světě dost odborníků, kteří dokáží vytvořit ideální programy pro tyto účely. (Dunovský, 1995).

2.4 Pomoc obětem domácího násilí

Jak jsem uvedla v předchozích kapitolách, specifikum domácího násilí spočívá v tom, že se opakuje, eskaluje a stává se pro oběť téměř každodenní realitou. Situace osob, ohrožených násilím v rodině zůstává pro mnohé z nás těžko představitelná a nepochopitelná. Pachatel po prvním incidentu zpravidla zjišťuje, kam až může zajít a co si oběť nechá líbit. Většinou násilník z celé situace profituje – oběť se nebrání a on se cítí beztrestný.

Tolerance osob dotčených domácím násilím se s jeho opakováním zvyšuje, pokud není násilí řešeno. Oběť, pokud je k tomu trochu schopná s ohledem na okolnosti, by měla přemýšlet o tom, co bude nebo co chce dál udělat. Většinou není v situaci, že si umí zodpovědět na základní otázky typu - mám odejít, kam půjdu, z čeho budu žít, co si vezmu sebou, mám se rozvést, jak se to dělá... Pokud si oběť dokáže odpovědět na tyto otázky, odhodlá se k ukončení násilného vztahu a věří v lepší budoucnost. Ve větší míře mají dotyční jedinci k řešení problému malou, ne-li žádnou šanci a potřebují pomoc a podporu zvenčí.

Pomoc obětem domácího násilí by měla být praktická a duševní, zahrnuje tři základní formy pomoci a podpory:

- materiální pomoc (zajištění finančních prostředků, zabezpečení péče o dítě, bezpečné bydlení apod.)
- psychická podpora (poradenství, doprovázení, zvyšování sebedůvěry apod.)
- právní pomoc (majetkoprávní, opatrovnictví, sociální podpora apod.)

2.4.1 Prevence, intervence, legislativa

Dle rčení, že je lepší gram prevence, než kilogram léčby, se musím zamyslet, zda je možná prevence před domácím násilím a zda mu jde předejít, když přichází většinou nenápadně a bez ohlášení?

Určitě je velice důležité jasně a srozumitelně definovat, co je domácí násilí (oběť, násilník, cyklus domácího násilí). S určením domácího násilí je nutné seznámit širokou veřejnost a apelovat na její všímavost a netoleranci k tomuto jevu.

Prevence zahrnuje třístupňový soubor opatření, které předcházejí nežádoucímu jednání.

Primární prevence se zaměřuje

- na rodinu (vztahy, fungování)
- na veřejnost (zákony, vyhlášky, směrnice, dotýkající se života dětí a rodin).
- na odborníky (vycházejí z průzkumů a výzkumů).

Sekundární prevence je zaměřená na rizikové rodiny a včasnou identifikaci domácího násilí. Pomáhá zamezit zhoršování situace v těchto rodinách, neboť zde už k některým problémům dochází.

Terciální prevence se snaží zmírnit dopady domácího násilí. Zahrnuje návrat zasažených osob do normálního života a komplexní péči o tyto osoby.

Jak probíhá *intervence* v případech domácího násilí?

Mezi druhy pomoci má důležité místo *krizová intervence*, která by měla pomáhat obětem domácího násilí zvláště v období separace od násilné osoby. Neméně důležitou formou pomoci je *poradenství a terapie*.

V naší republice v systému pomoci obětem ohroženým domácím násilím spolupracují *policie, intervenční centra a soudy*.

Policie je oprávněna vykázat ze společné domácnosti násilnou osobu. Ohrožená osoba má tak čas a prostor na vyhodnocení situace a přijmutí dalšího postupu.

Nezastupitelnou roli v systému pomoci osobám ohroženým domácím násilím mají *intervenční centra*, která navazují na práci policejního vykázání. Jde o sociálně - právní

a psychologickou pomoc prostřednictvím kvalifikovaných a odborně proškolených pracovníků. Pracovníci intervenčních center pomáhají ohroženým osobám vyřešit jejich složitou životní situaci.

Soudy zajišťují personální a teritoriální ochranu. Jedná se o ochranu ohrožené osoby a ochranu společného obydlí, kdy soudy nařizují speciálním typem předběžné opatření. Návrh předběžného opatření umožňuje ohrožené osobě, aby osoba násilná opustila společné obydlí, oběť nevyhledávala a nesledovala jí či neobtěžovala.

Výše uvedená opatření musí být upravena v *legislativě* a tak Zákon na ochranu před domácím násilím č. 135/2006 Sb. stanoví tři pilíře ochrany:

- Policie České republiky
- intervenční centra
- soud.

Policie ČR dle §44 – 47 zákona č. 272/2008 Sb., o Policii České republiky, je oprávněna zejména s ohledem na předcházející útoky vykázat násilnou osobu z bytu či domu i v její nepřítomnosti na dobu deseti dní a tato doba nelze krátit.

Činnost intervenčních center je zakotvena v zákonech č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, a zahrnuje pomoc osobě ohrožené domácím násilím do 48 hodin od doručení úředního záznamu o vykázání. V České republice pracuje 15 intervenčních center, které sídlí zpravidla v krajských městech.

Intervenční centra zajišťují tyto formy služeb:

- ambulantní (v prostředí centra)
- terénní (v místě bydliště ohrožené osoby nebo zdravotnického zařízení, kde je tato osoba hospitalizována)
- pobytové (dle podmínek buď přímo v centru nebo ve spolupráci s institucemi, které zajistí ubytování, stravu, např. azylové domy, ústavy sociální péče a další)

Soudy nařizují předběžná opatření podle §76b zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. Osoba ohrožená domácím násilím může podat návrh na vydání předběžného

opatření v době policejního vykázání, trvajícího deset dnů a soud je povinen rozhodnout do 48 hodin od jeho podání. Soud rozhoduje bez nařízeného jednání a ohrožená osoba může podat návrh i bez policejního vykázání. Délka předběžného opatření trvá jeden měsíc.

Pokud je chování násilné osoby nebezpečné, ale dle hodnocení Policie České republiky nejde o trestný čin, může být tento čin označený jako přestupek dle zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích. Nejčastěji jde o přestupky proti občanskému soužití dle §49 zákona o přestupcích.

Trestný čin označuje takové násilné jednání, které má intenzitu trestného činu dle zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku.

Nejčastěji to jsou:

- trestný čin těžkého ublížení na zdraví dle §145 trestního zákoníku (odnětí svobody od 3 – 10 let)
- ublížení na zdraví dle §146 tr. z. (6 měsíců až 3 roky)
- omezování osobní svobody dle §171 tr. z. (až na 2 roky)
- vydírání dle §176 tr. z. (od 6 měsíců až 4 roky nebo peněžitý trest)
- znásilnění dle § 185 tr. z. (od 6 měsíců do 5 let).

Zvláštní úprava domácího násilí je ustanovena v §199 trestního zákoníku jako trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí. Skutková podstata tohoto trestného činu vymezuje:

- týrání osoby blízké nebo jiné osoby, žijící s ním ve společném obydlí (odnětí svobody od 6 měsíců až 4 roky),
- je-li tento čin spáchán zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem a tento čin způsobí těžkou újmu na zdraví nebo je-li tento čin spáchán nejméně na dvou osobách nebo je páčán takový čin po delší dobu (2 – 8 let),
- způsobí-li tímto činem těžkou újmu nejméně dvou osob nebo smrt (5 až 12 let).

Násilná osoba se může dopouštět trestným činem dle §354 trestního zákoníku nebezpečného pronásledování či obtěžování (stalking).

V rámci přestupku či trestního řízení nemusí osoba ohrožená domácím násilím tak aktivní jako v řízení o předběžném opatření, ale musí udělit souhlas s trestním stíháním, je-li obviněnou osobou blízkou. Trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí může být ovšem zahájeno a probíhat bez souhlasu poškozené osoby. Často se v praxi stává, že osoba ohrožená domácím násilím vezme souhlas zpět z obavy o zdraví či život svůj nebo ostatních členů domácnosti. Proto o trestním stíhání násilné osoby rozhodují výhradně orgány činné v trestním řízení. (Ševčík, 2011)

Od srpna 2013 vstoupil v platnost nový zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Tento zákon kromě jiného zdůrazňuje zvláštní zacházení se svědky trestných činů, kterým jsou v první řadě oběti samotné. Jde o šetrné vedení výslechů svědků, zvláště pokud jde o jeho osobní údaje a intimní oblast.

2.4.2 Instituce zabývající se domácím násilím

Spolupráce s co nejširším spektrem institucí je jedním z hlavních pilířů úspěšné činnosti intervenčních center. (Ševčík, 2011, s. 148) Tato interdisciplinární (mezioborová) spolupráce zajišťuje provázanou a navazující pomoc osobám ohroženým domácím násilím. Jde o spolupráci Policie České republiky, orgánů sociálně – právní ochrany dětí (OSPOD) a dalších institucí jako např. poraden pro rodinu, azylových domů, ústavů sociální péče, krizových center apod. (Ševčík, 2011)

Nemohu opomenout důležité postavení občanských sdružení, které se podílí na pomoci obětem trestných činů a domácího násilí. Nejznámější a nejvýraznější je **Bílý kruh bezpečí** (BKB), který v České republice vykonává viktimologickou pomoc již 22 let. Toto občanské sdružení jako nestátní organizace se zaměřuje na pomoc obětem trestných činů. Poradny BKB jsou v devíti krajských městech a zajišťují odborné sociální poradenství a první informace. Současně je Bílý kruh bezpečí zřizovatelem nonstop linky telefonické krizové pomoci pro oběti domácího násilí, kterou zná veřejnost pod názvem DONA linka. DONA linka zahájila svoji činnost v září roku 2001 a od této doby přijala téměř 45.000 volání. (DONA linka)

Na internetových stránkách Bílého kruhu bezpečí je seznam institucí s kontakty, kde hledat pomoc a informace, týkající se domácího násilí. Tento seznam zahrnuje adresář azylových domů, linky důvěry, adresář rodinných poraden, odkazy na státní

instituce jako Ministerstvo vnitra České republiky, Policie České republiky, Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky a Ministerstvo spravedlnosti České republiky, intervenční centra a další místa pomoci.

Občanské sdružení, které se specializuje na pomoc ženám – obětem domácího násilí a jejich dětem a na prevenci násilí vystupuje na veřejnosti pod názvem **ROSA**.

ROSA má jako přímou pomoc obětem domácího násilí tři sociální služby:

- odborné sociální poradenství
- azylové ubytování v azylovém domě ROSA s utajenou adresou
- telefonickou krizovou pomoc a přímé internetové poradenství.

Další službou poskytovanou tímto sdružením je prevence domácího násilí formou přednášek, seminářů a také vydávání informačních letáků, brožur a publikací, určených pro veřejnost.

2.4.3 Ochrana ohroženého dítěte

Ve své práci jsem mnohokrát zmínila, že přítomnost dětí při domácím násilí má velice negativní vliv na jejich psychický a sociální rozvoj. Jednak jsou vystaveny jako svědci útrap svých nejbližších psychickému týrání a jednak si pro svůj další život osvojují nežádoucí způsoby chování.

Odpovědnost za ochranu dětí nese každý z nás. Naše osobní odpovědnost však musí mít návaznost ze strany státu. Práva a ochranu dětí hájí orgány sociálně právní ochrany dětí (OSPOD) v místě bydliště. Mají roli preventivní, pomáhají předcházet ohrožení dítěte a také podporují rodiče a děti v uplatnění jejich práv. Ochrana dítěte je v krajních situacích zajištěna ustanoveními trestního práva a proto v akutním ohrožení dítěte nebo při podezření či spáchání trestného činu zasahuje Policie České republiky. Policie následně kontaktuje sociální pracovníky, kteří zasahují, pokud je to nutné, v jakoukoli hodinu.

Jestliže se dospělý člověk dozví o týrání dítěte, má povinnost tuto skutečnost oznámit. Odpovědnost za řešení násilí v rodině nese dospělý a není v silách ani v možnostech dítěte vyřešit problém za dospělého.

Kdy je vhodné hledat pomoc orgánů sociálně právní ochrany dětí?

- když dítě brání svého rodiče a stane se objektem útoku násilníka nebo násilník používá násilí na dítěti za účelem vydírání partnera,
- když násilník na oběť křičí, je vulgární, vyhrožuje, bije, ponižuje, vymáhá sexuální pozornosti, ničí zařízení a to vše za přítomnosti dítěte,
- když dítě vidí následky domácího násilí, zranění oběti, zničené věci,
- když násilník nedává peníze na domácnost, požívá alkohol a drogy, je závislý na hracích automatech, nepracuje, není veden v evidenci uchazečů o zaměstnání a tím přivádí oběť a dítě do stavu nouze,
- když se oběť rozhodne podat žádost o rozvod nebo svěření dětí do výchovy,
- když oběť pod tlakem násilí opustí společnou domácnost spolu s dítětem a uchýlila se do azylového zařízení, k rodičům, k přátelům,
- když oběť utekla před násilím bez dětí, násilník děti zadržuje a označuje oběť za špatnou matku,
- když v rodině zasahovala policie, oběť má v ruce protokol z místa činu, lékařskou zprávu o zraněních, oběť podala trestní oznámení,
- když si oběť neví rady, jak dál postupovat, je „v koncích“, bojí se o děti, aby o ně nepřišla. (Bulletin)

Pokud je dítě starší a v rodině nemůže spoléhat na pomoc, může hledat oporu ve svém okolí a požádat o pomoc důvěryhodného dospělého např. souseda, známého, učitele ve škole apod. Může se také obrátit na **Linku důvěry (LD)**, jejíž pracovníci jsou non-stop k dispozici (241 484 149, 777 715 215). Linka důvěry je součástí občanského sdružení s názvem **Dětské krizové centrum**. Dítě může využít také webové stránky LD a služby skype, chat a e-mail. Dětské krizové centrum zajišťuje komplexní psychosociální pomoc dětem, dospívajícím a jejich rodinám se zaměřením na detekci, diagnostiku, terapii a prevenci syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. (Dětské krizové centrum)

Pomoc dětem, které se ocitnou v těžké životní situaci, zajišťuje také **Nadace Naše dítě**. Nadace je aktivní na poli dětských práv, usiluje o vytvoření účinného systému ochrany dětí v České republice např. vzdělávací projekty v oblasti dětských práv, osvětová činnost, udělování grantů, individuální žádosti o pomoc, spolupráce s podobně zaměřenými organizacemi. (Nadace Naše dítě)

3 Praktická část

3.1 Výzkumné šetření

Analýza odborné literatury byla východiskem pro zpracování teoretické části mé bakalářské práce, kde jsem se zaměřila na hlavní faktory domácího násilí a jejich vliv na rodinu a děti. V praktické části jsem vycházela z konkrétních situací matek a dětí, které vyhledaly azylovou pomoc Farní charity Veselíčko v Domově sv. Alžběty. Pomocí kvalitativního výzkumu a zvolenou metodou rozhovoru se šesti současnými a jednou bývalou klientkou domova jsem nahlédla do jejich soukromí a zaměřila se na specifikaci hlavních příčin sledovaného jevu.

3.1.1 Cíle výzkumného šetření

Domácí násilí je poměrně častým důvodem, kvůli kterému se klientky domova rozhodly vyhledat azylovou pomoc. Z informací tamější sociální pracovnice jsem se dozvěděla, že během jednoho roku se setkala s deseti ženami, které prožily nějakou z forem domácího násilí a byly ochotny se s tímto problémem svěřit.

Cílem práce bylo zjistit:

- jaký byl důvod odchodu z domova a vyhledání pomoci azylového domu
- jak klientky a jejich děti ovlivnily neshody či násilí v rodině
- kdo a jakým způsobem v rodině někomu ubližoval
- vliv prožitých událostí a pobyt v domově na další život a sociální vztahy s okolím.

3.1.2 Metoda sběru dat

Pro samotné šetření jsem použila metodu polostrukturovaného rozhovoru, který je považován za osvědčenou metodu pro zjišťování subjektivního pohledu člověka na určitý problém. Polostrukturovaný rozhovor jsem zvolila proto, abych se pomocí předem připravených otázek dozvěděla všechny potřebné informace. Zároveň jsem se

během rozhovoru nemusela držet pouze připraveného schématu. Klientky průběžně reagovaly na mé podněty v podobě nepřipravených otázek, které mi přišly během rozhovoru vhodné a rozvedly jejich vyprávění. S přípravou rozhovorů jsem úzce spolupracovala se sociální pracovnící domova, která klientky na rozhovory připravila a zajistila k nim podmínky. Rozhovory probíhaly v azylovém domě v průběhu několika týdnů. V jednotlivých dnech proběhl rozhovor vždy se dvěma klientkami. Poslední rozhovor probíhal u mě doma, neboť respondentka byla v azylovém domě před více jak deseti lety, nyní bydlí ve Veselíčku a dobře se známe. Rozhovory jsem nahrávala a poté doslovně přepsala. Rozhovory jsem uspořádala do stejného schématu dle otázek. (Příloha 1)

3.1.3 Etická otázka výzkumu

Respondentky jsem předem seznámila s tématem výzkumu a účelem rozhovoru. U každé z nich jsem si ověřila, zda budou ochotné mluvit o svém soukromí a životě. Informovala jsem je o tom, že budu rozhovory nahrávat a následně přepisovat. Všechny respondentky souhlasily, že jejich povídání v rozhovorech bude součástí mé práce. Zároveň jsem je ubezpečila, že nebudu uvádět jejich skutečná jména a vše bude anonymní. V roli tazatelky jsem se snažila být přátelská a snažila se nenaléhat. Musím přiznat, že jsem v této situaci byla poprvé (zřejmě jako klientky domova) a překvapilo mě, jak vše probíhalo ve velice příjemné a klidné atmosféře. Získala jsem velmi cenné informace a můj náhled na současné obyvatelky azylového domu hodnotím velmi kladně.

3.2 Výzkumné prostředí

Prostředím mého výzkumu byl Domov sv. Alžběty pro matku a dítě, Farní charita ve Veselíčku u Milevska. Toto zařízení zahájilo svoji činnost v dubnu roku 1997 v objektu bývalé mateřské školy a dříve fary. Jednalo se o první zařízení svého typu v Jihočeském kraji. Během více jak patnáctiletého působení byla kapacita domova skoro vždy plně obsazena, vystřídal se zde cca 228 matek a 443 dětí. (Příloha 2)

3.2.1 Poslání a cíl zařízení

Domov je spíše menším zařízením, kde je velká možnost individuální práce s klientkami. Jsou zde minimální bariéry v případě vzájemné komunikace mezi maminkami a pracovníky domova. Provoz v azylovém zařízení je nepřetržitý, klientky se mohou na pracovníky kdykoliv obrátit s problémy či prosbami různého rázu. Zaměstnanci Farní charity ve Veselíčku jsou ředitelka (vedoucí domova, sociální asistentka), sociální pracovnice a tři sociální asistentky.

Posláním Domova sv. Alžběty je pomoc matkám s dětmi či osamělým ženám v momentální životní tísni. Cílem zařízení je pomoci uživatelkám k samostatnému a zodpovědnému životu za sebe a především za své děti prostřednictvím komplexu azylové pomoci. (Farní charita Veselíčko, Domov sv. Alžběty)

3.2.2 Cílová skupina

Domov přijímá maminky s dětmi z celé České republiky. Kapacita zařízení je osm matek a dětí, domov disponuje osmi pokoji s různou výměrou.

Možnost pobytu:

- těhotné ženy od 18 let
- matky s dětmi
- otec s dětmi pouze pro krizový pobyt maximálně sedmidenní
- osamělé ženy ohrožené domácím nebo jiným násilím.

K pobytu nejsou přijímáni:

- děti a mladiství bez matek
- osoby závislé a pod vlivem omamných, psychotropních látek a alkoholu
- osoby těžce zdravotně postižené
- uživatelky, které při předchozím pobytu porušovaly pravidla zařízení a to bylo důvodem jejich vyloučení ze služby.

Doba pobytu je šest měsíců s možností dalšího prodloužení, které je řešeno individuálně.

3.2.3 Poskytované služby

Klientky obývají jednotlivé pokoje o různé výměře. Velikost pokoje souvisí s počtem a stářím dětí klientky. Pokoje jsou vybaveny základním, běžným nábytkem (postele, postýlka, stůl, židle, skříně, lednice). Sociální zařízení, kuchyň a herna jsou prostory společné pro všechny uživatele.

Služby, které poskytuje domov pro klientky, jsou:

- ubytování na přechodnou dobu (šest měsíců s možností prodloužení, řešeno individuálně)
- poradenství v sociálně-právní oblasti (pomoc při vyřizování sociálních dávek, soudních jednání, atd.)
- pomoc při hledání ubytování a zaměstnání
- možnost osobní asistence při jednání s úřady, soudy, s lékaři, školami apod.
- zprostředkování kontaktů na navazující odborníky (dětský lékař, lékař pro dospělé, psycholog), školská zařízení
- poradenství a pomoc v péči o dítě a vedení domácnosti, individuální poradenství, výtvarné aktivity, rozvoj tvořivých dovedností, pomoc a příprava školních povinností. (Farní charita Veselíčko)

3.3 Respondenti výzkumu

Respondentkami výzkumu bylo šest klientek domova, které současně pobývají v Domově sv. Alžběty pro matku a dítě ve Veselíčku. Poslední respondentka je bývalou klientkou Farní charity ve Veselíčku, po odchodu ze zařízení v obci zůstala jako trvale žijící občanka.

3.3.1 Kazuistiky a rozhovory

Paní Patricie – 34 let, Domov sv. Alžběty pro matku a dítě

Paní Patricie žila 12 let ve společné domácnosti s panem D. a jeho rodinou, postupně se jim narodily dvě děti. Od počátku byla vnímána rodinou negativně, matka jejího přítele ji omezovala a verbálně napadala, dávala jí najevo, že je podřízena všem ostatním. Pan D. postupně přebíral názor své matky, k paní Patricii se choval majetnický a žárlivě. Situace se výrazněji vyhrotila v době, kdy si paní Patricie našla jiného přítele a chtěla pana D. opustit. Ten jí začal vyhrožovat smrtí, ohrožoval ji nožem a odmítal pouštět ven z bytu. Pokud měl podezření, že se paní Patricie s novým přítelem nějakým způsobem kontaktovala, zbil ji, a to i několikrát na ulici před svědky.

Paní Patricie utekla spolu s dcerou Izabelkou (věk osm let) do azylového domu. Syn Mirek (věk dvanáct let) ji odmítl následovat a zůstal s otcem. Za matkou občas jezdí na návštěvy, ale raději zde tráví čas se sestrou nebo s ostatními obyvateli Domova než s matkou. Izinka je velmi milé a usměvavé dítě, často vyhledává (a někdy si také vynucuje) kontakt druhých osob. Chápe, že maminka již s tatínkem nemohla bydlet, protože ji bil, přesto se jí po tátovi stýská a ráda za ním jezdí. Matku příliš neposlouchá, ale ta je zabrána do svých starostí a nemá na ni trpělivost ani čas. Izabelčiny studijní výsledky nejsou nejlepší, propadá ze dvou předmětů, ve škole se nemůže soustředit. Situaci, se kterou si neví zcela rady, řeší přejídáním a neustálým požíváním sladkého, což se negativně projevuje na jejím zdravotním stavu.

Rozhovor s paní Patricií:

1. Jaký byl hlavní důvod odchodu z domova?

Kvůli bývalému příteli. Jeho rodina nebyla dobrá, s jeho rodinou jsem se nesnesla, máma a tak, tak jsem se tam snažila kvůli klukovi být, narozením kluka to začalo, u nás u Romů je to tak, že děti si přivlastňují, takže tchýně se do toho vměšovala, já jsem třeba kojila a ona mi ho brala a učila ho na flašku. Mám osmiletou holčičku a třináctiletého chlapce, s přítelem jsem žila osm let, ale to jsem trpěla. Jako matka jsem nebyla, nic jsem nemohla. On jako že by se mě zastal tak to teda ne, když jsem se ozvala, tak jsem dostala a bylo to špatný.

2. Jak se vyrovnáváte se vzniklou situací ve vašem životě (vy a vaše děti)?

Já jsem tady podruhé, předtím to bylo taky tak jako s bývalým, že našel podnájem, ale tak, že jako ten podnájem bude na mě, smlouva, všechno a že ty děti bude vidat, ale tak to nebylo. On bydlel u matky a navštěvoval děti. Žila jsem tam v tom bytě, ale už sama jakoby s děckama odděleně. A prostě to nebylo k ničemu, to bylo samý hádání. Když jsme tady byly poprvý, tak sehnal podnájem nejdřív svoji mámě, místo aby dával peníze nám, tak je dával svoji mámě. Máma je máma, já to беру, ale když už má rodinu, tak se měl starat o nás. Máma měla slovo. Vrátila jsem se k němu po tom, co jsme tady byly poprvé. No nebylo to k tomu, ubližoval mě, napadal mě, bylo to všechno při starým. Jsem tu druhý rok. Stejně jako poprvý asi 1, 5 roku, pak jsem šla do toho podnájmu.

3. Co bylo rozhodující pro vyhledání pomoci a řešení vaší situace odchodem z domova?

On mě podváděl, on dělal takový ty věci fetoval, pil hodně, tak jsem se pak rozhodla, že už to nemá cenu. Byla tady už moje sestra Lucka, v tomhle azylovém domě, ta mě sem navedla.

4. Setkala jste se s domácím násilím?

No doma, přítel mi ubližoval. Dřív ne. Já jsem nebyla v rodině, máma mě dala do kojeneckého ústavu, potom jsem vyrůstala v dětském domově.

5. Kdo a jakým způsobem ve vaší rodině někomu ubližoval?

Dětem neubližoval, spíše mě.

6. Můžete mi uvést konkrétní případy (neshody, násilí), které probíhaly u vás doma?

No on mě několikrát napad, měla jsem naražený žebra, plotýnku jsem měla... Byl u toho Mirek, můj syn. Když mě mlátil tak to nebylo jen fackami, to byly pěsti a tak. Jo, nebyl ke mně dobřej. Napadal mě, hodil po mě popelník, rozbil mi hlavu... Děti byly u toho, když jsme se hádaly i když mě zbil tak byly u toho.

7. Jak vás a vaše děti ovlivnily neshody (násilí) v rodině v dalším životě (sociální vztahy)?

Děti to nesly hodně těžce, ohledně školy. No tak tady v azylovém domě jako je změna, Izinka se fakt dost polepšila v tý škole, je to velká změna k lepšímu a syn taky, odchod jim hodně prospěl, jsem fakt moc ráda, tím že jsme tady tak ty děti to líp zvládají.

8. Jaký vztah udržujete s partnerem v současnosti (děti)?

Já se s ním nestýkám, ale děti jo. Jezdí sem občas za dětma, Izinka za ním jde za bránu, protože on sem dovnitř nesmí. No já tu mám dceru a on má u sebe kluka, my to máme rozdělený. Se synem se vidáme, jezdí sem za mnou, syn je hodný, chápe mě, říká mi „mámo, já to chápu, nejsi sama, mám kamarády, ty jsou taky rozvedený“. Víte, já nevím, jak bych to řekla u Romů je to tak, on má takovou náтуру po tchýni, on mi řek mami, já bych byl rád s Tebou, ale já nechci, aby byl táta sám.

9. Máte nějaké zdravotní potíže (nebo vaše děti), které připisujete prožitým událostem?

Psal mi výhružné smsky, tady ti tedy ví vedení a tak mě to dostalo, že jsem chodila tady na tu Arkádu, takže já jsem byla psychicky, víte někdy je to hrozný, když vám nedá pokoj, jsem v depresi. Chvilku dá pokoj, pak vyhrožuje, že si na mě počká. Jednou se stalo, že už by mě chtěl napadnout, to jsem utekla. No mám ty deprese, on mi nasekal dluhy, tady to všichni ví, jak jsem na tom, snažím se i když mám ty dluhy si to nějak rozpočítat, no je to těžký, mám to v hlavě, přemýšlím, teď...jsem tu dlouho, tak bydlení, je to těžký, dát nějakou kauci, tak já na to nemám, tak jsem na tom teď tak, že nevím, záleží to na nich, jestli mi to prodlouží, ale už mi řekla paní ředitelka, že jsem tu dlouho a že bych potřebovala nějaký bydlení, no tak já se snažím, dávám si žádosti na byty, ale po celou dobu co jsem tady se snažím, dávám si ty žádosti každé měsíc, ale situace je špatná, nevyhoví mi už taky tím, že tu byly kdysi maminky, tak asi taky kvůli tomu to je, že tam nasekaly dluhy, dříve umožňovali to bydlení z azylových domů, ale teď už mají asi tak špatnou zkušenost.

10. Jaké máte představy o budoucím životě?

Partner aby byl hodnej, hodnej na mě a na moje děti, abych cítila, že mám v něm oporu, abychom jí měli oba navzájem, když máme problém, abysme si ho oba dva řešili. Od toho bejvalýho nečekám nic dobrýho, znám ho jak své boty. Jo, akorát už jsem tu dlouho

a budu to muset řešit. Já pořád nevím, na čem jsem, Ted' se snažím nějak vyžít, i když mám těch málo peněz, ono se říká, peníze budou, my nebudem ale i těch peněz je potřeba, jak máte peníze, máte všechno, takže takhle. A práce? Je to těžký, zrovna ted' jsem si dělala počítačovej kurz a k tomu byla nějaká finanční gramotnost, takže jsem ráda, že to mám. Je to ale těžký s tou prací, já jsem třeba mluvila s tou paní, co nás učila, ona sama o tom mluvila, že máme ten problém, že jsme tmavý, že jeden udělá problém a máme ho všichni, proto já těžko hledám tu práci. A proto já jsem řekla, že beru cokoli...zkoušela jsem hledat práci v okolí, já jsem tam volala, že bych třeba jako kuchařka v tý fabrice, ale tam mě jako nevzali. Bydlení je tady do dvou roků, platím za přítele dluhy. On krad, krad železo, byli jsme kvůli tomu u toho soudu, on řek, že já jsem to věděla, že krad to železo, tak z toho mám ty dluhy. Já už bych si přála, abych se postavila na vlastní nohy.

Paní Vlasta - 21 let, Domov sv. Alžběty pro matku a dítě Veselíčko

Paní Vlasta je vždy pozitivně naladěná maminka malé Vlastičky. Přistěhovala se k nám také z jiného azylového zařízení. S domácím násilím nemá žádné zkušenosti, nebo se o něm aspoň nezmiňuje. Žije z dosahu své primární rodiny, protože bratr ji chtěl údajně připravit o dítě, kvůli tomu, že se o něj nedokáže postarat.

Rozhovor s paní Vlastou:

1. Jaký byl hlavní důvod odchodu z domova?

Bydlela jsem u svého bratra, ale ten neměl u mě jistotu, jestli se dokážu postarat o svojí holku. A chtěl mi jí vlastně sebrat. Ale on si myslí, že já jak jsem sama, že se o tu holku prostě nepostarám. Nemám mámu, mám jen tátu a ten mi finančně nijak pomoci nemůže. Tak si prostě myslel, že se o svojí holku nedokážu postarat. Ale prostě já jí nedám nikomu, tak jsem to šla prostě udat, protože bratr mě okradl o mateřskou, tak jsem ho udala a pak jsem měla na výběr – buď' jim předám holku do kojeňáku, když si něco najdu, tak mi jí vrátěj nebo půjdu s holkou kamkoli, kde je místo. Já jsem prostě řekla, že půjdu tam, kde je místo. A nejbližší to prostě bylo tady.

2. Jak se vyrovnáváte se vzniklou situací ve vašem životě (vy a vaše děti)?

Jo, jo. Jsem tu spokojená, líbí se mi tady, jinak jsem z Chomutova. Já mám vlastně tady v Písku rodinu, já to tady trošku i znám a lepšího mě teď nemohlo nic potkat. Ani holku. Jsem tu spokojená. Jsem tu měsíc.

3. Co bylo rozhodující pro vyhledání pomoci a řešení vaší situace odchodem z domova?

Žila jsem s přítelem, ale on mi nikdy nepomáhal s malou, a to je jasný, když nepomáhá otec s dítětem, tak se ho to dítě bude bát a holka se ho prostě bála, on jí prostě od sebe odehnal pryč. My jsme spolu bydleli, když jsem byla těhotná a do holky čtyř měsíců. Bydleli jsme u jeho otce, ten měl barák, měl tam podnájemníka a já jsem tam taky byla jako v podnájmu. Pak jsem se odstěhovala k bratrovi, protože dělal ze mě, jak bych to řekla slušně, no zkrátka dělal ze mě děvku, že prostě mám jiný a přitom já jsem žádný jiný neměla, já jsem se akorát chtěla starat o holku, protože já vyrůstala bez mámy, tak jsem chtěla, aby holka vyrůstala s otcem i s matkou.

4. Setkala jste se s domácím násilím?

Ne, ne. Akorát kdo mi potom jakoby vyhrožoval, byla bráchova švagrová, že mi vezmou holku, každej mi vyhrožuje jen s holkou. No táta, občas jsme se pohádali, ale nebil mě.

5. Kdo a jakým způsobem ve vaší rodině někomu ubližoval?

Ne tak to mě nemlátil, nic takovýho, ale až potom mi vyhrožoval, že ať mu jako dám holku, že já jí stejně nedostanu do péče, ale já jsem mu řekla, jak ty jí chceš dostat, když seš pořád v práci, jak se o ní chceš starat? Já jsem ho udala, předtím jsem se nad ním slitovala, aby mi dával na holku peníze, ale už mě to nebaví, jako já neříkám, že s malou nějak trpíme, předtím jsme trpěli hodně s holkou, ale já se starám o holku, co nejvíc můžu, když mám peníze, tak jí koupím, ale on by měl taky něco. Takže jsem ho udala, teď by měl proběhnout soud a měl by nám to vrátit.

6. Můžete mi uvést konkrétní případy (neshody, násilí), které probíhaly u vás doma?

Trpěla jsem, když už jsem s přítelem nebyla, když jsem byla u bratra. No oni mi říkali, jeho rodina, co mám s holkou dělat, co jí mám dávat, napomínali mě, nenechali mě dělat to podle sebe.

7. Jak vás a vaše děti ovlivnily neshody (násilí) v rodině v dalším životě (sociální vztahy)?

Násilí jsem nezažila, jen ty neshody s partnerem

8. Jaký vztah udržujete s partnerem v současnosti (děti)?

Nestýkáme se. Ted' už asi ví, kde jsme, protože jsem to říkala panímámě, že jsme tady, tak ted' už to asi ví. O malou zájem nemá. Než jsem sem přišla tak jsem byla v Košťanech, to je ten fond ohrožených dětí, to je kousek od Teplic, tam za mnou chodila jeho máma, ale on o holku nic, ani se na ní nekoukl. Jako kdyby chtěl, tak to je jasný, že ho nechám se podívat, ale on nemá zájem.

9. Máte nějaké zdravotní potíže (nebo vaše děti), které připisujete prožitým událostem?

No, ze začátku to bylo horší, to jsem nezaspala, nejedla, byla jsem nervní i na holku, protože jsem třeba nevěděla, co bude zejtra, čekala jsem prostě ze dne na den, co se stane, ale vlastně když jsem tady, tak už je to lepší, protože když vstávám, tak vstávám v klidu, vím, že si uvařím kafe a nikoho z nich neuvidim. Nikdo mi nebude říkat, co mám udělat.

10. Jaké máte představy o budoucím životě?

No já, chtěla bych už bydlet konečně, ale chtěla bych bydlet s tím, že se nepřestěhuju a za pár tejdnu mě nevyhodí, chci vidět každej den holku, jak mi vyrůstá, jak mluví hezky, jak chodí, už chci konečně jako svůj život, tohle pořád ještě není můj život. No jak jste se ptala, jestli jsem ve stresu, tak ted' jako i jsem, protože táta nám odjel do Anglie, jakoby už na stálo, ale on nám i bude pomáhat, třeba i s penězma, že se prostě nemám bát.

Paní Miroslava - 41 let, Domov sv. Alžběty pro matku a dítě

Paní Miroslava je ženou s mnoha zkušenostmi, která se do našeho zařízení přestěhovala z jiného azylového domu, kde jí skončila smlouva. Jako velmi mladá žila ve vztahu s mužem, který se stal později jejím manželem, a měla s ním tři děti. U manžela se po svatbě projevily negativní povahové rysy, začal svou manželku bít a násilí se stupňovalo. Toto násilí paní Mirka snášela několik let, nedokázala od manžela odejít.

Teprve sociální pracovnice z OSPODu ji přesvědčila, aby se problému postavila čelem a zařídila jí a její dceři Barče utajený pobyt v azylovém domě. Starší dva synové paní Mirky skončili v dětském domově, údajně si mysleli, že je matka mrtvá. Paní Mirka se několikrát stěhovala, manžel se jí snažil vypátrat a vyhrožoval smrtí jí i sociálním pracovníkům. V současné době by měl být ve věznici, kde si (snad také) za domácí násilí odpykává trest. Bohužel si paní Mirka půjčovala pro manžela peníze, které utrácel, ale nesplácel, a tak jí na památku zbylo několik desítek tisíc dluhů a exekuce. Dceři Barče, je v současné době čtrnáct let, od nastěhování do domova se velmi zklidnila, ve škole se jí líbí, našla si tam kamarády, kteří ji přijímají „takovou, jaká je“. Je znát, že neprožila zcela idylické dětství, možná proto si dokáže vážit toho, že dnes může žít v klidném prostředí. K otci má poněkud ambivalentní vztah – zatímco před námi o něm nehovoří hezky a má strach z toho, že by se zde jednou mohl objevit, před matčíným současným manželem o něm mluví v superlativech.

Paní Miroslava má ještě (se svým současným manželem) dceru Romanku (věk čtyři roky). Romana je domácím násilím zcela nepoznamenaná, protože jej nezažila, je to zvědavé a veselé dítě.

Rozhovor s paní Miroslavou:

1. Jaký byl hlavní důvod odchodu z domova?

Jak bych s tím začala, já jsem na azylových domech pomalu už pátej rok. V Blansku jsem se seznámila s manželem, s kterým žiju teď. Dostali jsme byt, teda dostali jsme se do podnájmu, tam byly exekuce, to jsme nevěděli, tak jsme se museli vystěhovat na azylovej dům, protože jsme nic jinýho nesehnali, což prakticky trvá doted', po těch azylových domech, takže jsme s manželem oddělený.

2. Jak se vyrovnáváte se vzniklou situací ve vašem životě (vy a vaše děti)?

Mám tu děti dvě, mám čtrnáctiletou tu mám z prvního manželství, a čtyřletou holčičku máme. Manžel je ve vedlejší vesnici, tam dostal práci na pile, tam přespává. Ze začátku to bylo lehčí, jsem si říkala, bude za náma chodit a bude to v pořádku, ale touhle dobou, trvá to pomalu už třetí rok, tak to se pořád hádáme, hodně. Tady jsem od února, předtím v tom Blansku. Je dobrý, že má práci nedaleko, ale dělá od rána do večera, tak není čas, aby sem přišel, sem už ho nepustěj po 5 hodině, to se mu samozřejmě nelíbí.

3. Co bylo rozhodující pro vyhledání pomoci a řešení vaší situace odchodem z domova?

Bydlela jsem na Ochodě, když jsem byla vdaná s prvním manželem, tam to neklapalo, byli jsme týraný, tak jsem byla utajená tři a půl roku pod Prahou. Těch tři a půl roku jsme se prakticky tahali se soudama, když bylo ověřování, jak to prakticky bylo. Když zjistili, že to všechno bylo pravda, tak bývalýho zavřeli, ale podle mýho na to co všechno prováděl tak ten trest nebyl extra velkej, no a prakticky aby tam jak jsem byla v tom utajení v tom Blansku, tam mi to za tři roky končilo, tam jsem byla kvůli těm soudům.

4. Setkala jste se s domácím násilím?

Jako malá ne, mě se mamka zřekla, když mě byly dva roky, pak jsem byla v dětském domově. S prvním manželem mám totiž děti, dva kluky a tady tu holku. A začalo to prakticky tím, že se mi narodil první kluk, to ještě bylo v pořádku, narodil se druhý kluk a samozřejmě jako jedinej, mě to osobně taky nešlo do hlavy, byl modrookej, blond'atej, bílej. Samozřejmě manžel jako že to jeho není, začaly mezi náma hrozný hádky, on mě začal bít. Viděly to všechny tři děti.

5. Kdo a jakým způsobem ve vaší rodině někomu ubližoval?

Manžel bil mě. Jak kluk rostl, ten starší i ten mladší, tak viděl, že víc mě bolí, když ubližuje jim, tak začal bít je. Pak teda sociálka viděla, co se u nás děje, mě kolikrát odváželi do špitálu. Nakonec se udělali ty krevní skupiny, teda testy, kdy se ukázalo, že kluk je jeho. Já jsem se pídila, po jakém koleni by moh kluk mít světlý vlasy a modrý oči, protože mě jako samotný to taky nešlo do hlavy. Když se to tak veme, klukovi to zůstalo do dneška, ale i dcera Romana, s novým manželem je taky blond'atá, má ale hnědý oči. Tak bejvalej to nemoh zkousnout. Bil i děti, vždycky když přišel domů se snažil si něco vymyslet, proč je bít. Když se napil, tak byl doma klid. Objímal nás, bral nás k sobě, objímal nás, jak nás má rád, říkal i to, co nemusel. Tak v tomhle stavu byl lepší, než střízlivej. Kluci dostávali celejch těch jednadvacet roků, co jsme spolu byli. No já jsem k němu pořád něco cejtla, pak jsem si zase říkala, že v tom děti jsou. Odešla jsem na azylovej dům, když mě vychovatelky pomohly, ale vždycky on přišel, našel nás, já se zase vrátila. Pořád se to takhle táhlo.

6. Můžete mi uvést konkrétní případy (neshody, násilí), které probíhaly u vás doma?

Když se narodila poslední Barča a bylo jí šest roků, měla nastoupit do první třídy, tak tam už to pak udělalo úplně tu hranici, protože házel po klukovi sekerou, chtěl ho zabít sekerou, kluk se naštěstí ohnul a dostala jsem to já do ruky, no a pak jsme prakticky byli v tom utajení. Chtěla jsem od něj odejít, pak přišel, omlouval se.

7. Jak vás a vaše děti ovlivnily neshody (násilí) v rodině v dalším životě (sociální vztahy)?

Ta větší po tom co bylo s bývalým manželem, tak ty se nesnášej, ona vůbec má negativní vztah k mužům, po tom co bylo. No já jsem se snažila, ale ona, jak se teď dozvěděla, že jsem mu o ní psala, no ona ho přímo nenávidí. A dcera má problém s muži? Prostě ona se s nima baví, baví se s klukama, má kamarády, ale jak se baví někdo se mnou, nebo já teď s manželem, když se třeba hádáme, tak s ním nemluví. Prostě má to v sobě. Synové mají svoje rodiny, přivedli mi i vnoučata. Starší ho navštěvuje v tom kriminále, mě řek, teď jsem u něho byla v září po nějakých šesti letech, že se na něho nesmím zlobit, že ví, co prožíval u táty, ví, co jsem prožívala já, ale on je jak já, že je starej, je mu teď šedesát roků, vyjde z kriminálu a on nebude mít kam jít.

8. Jaký vztah udržujete s partnerem v současnosti (děti)?

On je teď zavřenej, za rok by ho měli pustit, neviděli jsme se, teď to táhne na pátej rok. Vyhledává nás v podstatě doted'. Před nějakým časem jsem podávala přídavky na děti, a protože mám trvalý pobyt v Náchodě, tak musím tam. Malé Romaně byl tehdy rok, dneska jsou to tak čtyři roky. To nás tedy hlídala policie, když jsme se vraceli, aby se nic nestalo a když jsme měli odjet, tak já jsem se tam s ním na autobusovém nádraží potkala. Potkávali nás lidi, kteří mě znali, a myslím si, že mu dali vědět. Já jsem se bála a bojím se doted', že na mě začne řvát a že mě třeba zase napadne, ale bylo to úplně jinačí. Zdálo se mi, že už tam není ta agresivita. Jestli to bylo tím, že jsme od sebe oddálený. Já už jsem mu jako synové taky prominula, je pravda, že jsem mu nedávno psala, chtěl vědět prostě co je s Barčou, že jí neviděl. Jo je pravda, že jsem mu tam napsala pár slov, který se mu líbit nebudou, ale prostě na to se ani nedá zapomenout. Syn je tak jak já, syn, že všechno promine, ale má to pak v sobě. Mám novýho manžela, mám novej život, ale pořád žiju v tom strachu. Když tam byl teď kluk za ním naposledy, tak ho prosil, že abych mu napsala, nebo dala o sobě aspoň vědět, že stejně mu patřím a takový ty věci ho vůbec nezajímají jako že jsem vdaná, jestli mám další děcko.

9. Máte nějaké zdravotní potíže (nebo vaše děti), které připisujete prožitým událostem?

No zapomenout se na to nedá, je pravda, že pomalu dva roky jsem chodila po psychiatrii, brala jsem prášky na uklidnění, spát jsem nemohla, teď už je to takové lepší. Jsou někdy dny, nebo chvílkami je fakt, že ten bejvalej manžel má takový řeči, že mi to připomíná. Se současným manželem jsem v pohodě, zatím, nebije mě. Mám strach i z neshod a hádek, aby se to nezvrtlo.

10. Jaké máte představy o budoucím životě?

S podnájmem je to takové horší, všude píšu, že jsem Romka a sejde z toho. Manžel je teda bílejší, on se taky snaží shánět, ale už se nám víckrát stalo, že jsme se šli podívat na podnájem spolu a jak nás viděli, tak ne, vy žijete s Romkou a sešlo z toho. Chtěli bysme být spolu, já bych mohla mít byt hned, ale musela bych se vrátit do Náchoda a to já nechci. Protože mě stačilo, že jsem tam šla jen vyřizovat papíry a měla jsem vzpomínky, a i to, on se vrátí z kriminálu a já bych pokoj neměla. Raději bych byla jinde, ale tady jde o ten trvalej pobyt, pokud tady nebudu mít trvalej pobyt, nemám šanci na byt. Kdybych měla trvalej pobyt tady, není problém, abych tady požádala o byt. Trvalej pobyt vám dneska nikdo nedá. Musela bych od někoho ten trvalej pobyt tady dostat jako na baráku. Jenomže když jste tady mezi cizíma tak je to taky těžký. Pomáhala mi to zjišťovat i paní Lucka (sociální pracovnice), a takhle to je. A mám strach z bejvalýho, že se vrátí z kriminálu a bude to zase takový... Nemám k němu vztah, ale je mi ho líto, taky si říkám, že k tomu nemuselo dojít, že se to mohlo řešit jinak.

Anna – 53 let, Domov sv. Alžběty pro matku a dítě

Domov ve Veselíčku je v jejím životě již několikátým azylovým domem. Bydlí zde se svými třemi vnoučaty, které jí byly v létě svěřeny do pěstounské péče. Paní Anna je duší azylového domu, babičkou, která vždy všem pomůže, v životě však sama moc štěstí nezažila. Manžel, který před několika lety zemřel na rakovinu, ji dlouhodobě týral, přesto o něm hovoří bez hořkosti a je jí líto, že už zde není. Také vnoučata, která násilí zažívala s ní, o dědečkovi mluví jen v dobrém. Zdá se, že prožité násilí se na nich nepodepsalo tolik, jako časté stěhování a vědomí, že jejich rodiče o ně nemají zájem.

Rozhovor s paní Annou:

1. Jaký byl hlavní důvod odchodu z domova?

Jak, problémy začly, manžel umřel, tedy přítel, byli jsme spolu třicet sedm let. Než umřel, mi zavřeli děti, neměla jsem na nájem, tak jsem se dostala sem. Tohle není můj první azyl, je to můj třetí vlastně. Byla jsem v Budějovicích 2x po roce, pak jsem měla takový bydlení, no...podnájem. Udělali na mě podvod, ten byt byl prodanej, já jsem dala peníze, všechno a já přišla o byt, o peníze, o nábytek, zkrátka o všechno. Tak jsem se octla na ulici a mezitím jsem si vzala tyhle děti, vnoučata soudně, já už má děti velký.

2. Jak se vyrovnáváte se vzniklou situací ve vašem životě (vy a vaše děti)?

Jsem tu s vnoučaty jedenáct, deset a devět let. O ty se starám už osm let. Dětem se tu líbí. No, líbí, to víte, po tom, co si prožily, byli jsme na ulici, neměli jsme kde bejt, přítel už byl hodně nemocnej, zařídila jsem mu nemocnici pro dlouhodobě ležící. My jsme se potulovali venku, a já jsem potom šla na azyl. Matka se o děti vůbec nestarala, ta je drogově závislá, a otec je v Belgii, má novou rodinu, má dvě děti. Ten je můj syn. Bylo to takhle, syna zavřeli, a oni mezitím bydleli u mě. Asi čtrnáct dní se o ně máma starala dobře, ale pak se flákala, strkala je svojí mamince, ta chlastala, a v tom ty děti byly. Pak mě navštívila sociální pracovnice, jestli bych měla sílu si ty děti vzít, jinak že půjdou do dětského domova. Já jsem automaticky souhlasila. Od té doby jsou se mnou. Přítel byl nemocný, ještě jsem ale měla byt. Mezitím jsem byla chvíli na azylu a pak jsem si našla nový byt. To byl právě ten podvod, byla jsem tam čtyři měsíce, pak jsme byly na ulici, pak zase na azyl v Českých Budějovicích, tam to zase skončilo. Pomáhaly mě hodně sociální pracovnice.

3. Co bylo rozhodující pro vyhledání pomoci a řešení vaší situace odchodem z domova?

Tři roky to takhle trvalo, on potom přítel umřel. Já jsem šla do Strakonice na azyl. Rodina zkrátka vůbec nic, bylo jim jedno, že jsem venku s dětma, ani ty děti nechtěli vzít na noc. Potom mi sociálka našla bydlení ve Strakonici, no a tam mi to skončilo, tak jsem tady.

4. Setkala jste se s domácím násilím?

Jéžíš, s tím přítelem co jsem byla. Mám s ním tři děti, mlátil mě, vyhazoval mě s dětma z bytu třeba o půlnoci a tak.

5. Kdo a jakým způsobem ve vaší rodině někomu ubližoval?

Přítel, jak jsem řekla. Děti u toho nebyly, to bylo večer, byly malé. Ale jako slyšely to a pak už věděly, o co se jedná.

6. Můžete mi uvést konkrétní případy (neshody, násilí), které probíhaly u vás doma?

Žárlení, jeho rodina mě neměla ráda. Pocházelo to od nich. Přestal, až když přestal být pod jejich vlivem. Přestal k nim chodit, přestal je poslouchat. Pak zjistil, že je vážně nemocnej a pomoc od nich věděl, že nebude. Celou dobu jsem se o něj starala. V té době jsme už byli sami, jen já a on. Chtěla jsem odejít, všude kde jsem byla, mi to kazil. Šel za mnou, vzal mi třeba dvě děti a musela jsem se vrátit. Trvalo to tak pět až šest let, pak to přestalo, to už byly děti větší. Neopustila jsem ho úplně nikdy, až pak umřel.

7. Jak vás a vaše děti (vnoučata) ovlivnily neshody (násilí) v rodině v dalším životě (sociální vztahy)?

Děti se tu psychicky zklidnily a já taky. Hodně nám tady pomáhají, tady se fakt cítím, jako kdybych byla doma. Vlastně to je tady pro nás rodina, co tady jsme. Sociální tady nám vycházejí vstříc, poradí, pomůžou, nestěžuju si.

8. Jaký vztah udržujete s partnerem (rodiči vnoučat) v současnosti (vnoučata)?

Otec jo, matka málokdy, že se ozve nebo že by jim něco koupila. Vyživovací povinnost plní, mě platí sociálka a oni jim to strhávají. Syn z Belgie s nima komunikuje přes telefon, přes internet (facebook). Jako rodiče vnímají ale spíš mě. Jak jsou větší a posloucháte je, tak maminku by chtěly, to jo. Jak tady děti volají mami, mami, tak se občas spletou a říkají mi mami. Já bych je ale nedala do děstkýho domova. Já mám těch vnoučat sedmnáct. Matce jí tenkrát děti nechat nechtěli, ona vůbec jako matka nesplňovala, já jsem v té době měla krásný bydlení. Já jsem nikdy se svýma dětma neměla problém se sociálkou, se školou. Nechtěla jsem ani, aby viděly, co se děje doma. To děti pak nosí v sobě. Hodně všechno prožívaly, když byl děda nemocnej, jak jsem se trápila a oni taky. To si pamatujou, povídáme si o tom. Na to oni nemůžou ani zapomenout. Vnukovi hodně schází ten kamarád, kterýho v dědovi měl.

9. Máte nějaké zdravotní potíže (nebo vaše děti), které připisujete prožitým událostem?

Dlouho mě to trápilo, on nechtěl opustit děti no a já taky ne. Následky žádný nemám, akorát už nejsme pohromadě s dětma díky tomu. Jsme jako rodina rozhádaný, nevidíme se.

10. Jaké máte představy o budoucím životě?

Ted' mám novýho přítele, myslím, že bysme mohli být spolu. Ted' ale je zavřenej, protože někoho zmlátil, tak až potom. Píše mi, posílá balíčky dětem. Moje maminka, když ještě žila, měla krásnej byt 4+1 a nechtěla mě do bytu. Tak když třeba přšela a já o půlnoci neměla kam jít, nevzala nás k sobě ani s dětma. Proto já bych ty děti nemohla nikam dát. A nechci, aby si děti nebo vnoučata o mě říkaly, jaká jsem byla, to bych nechtěla. Nechtěla bych ani dělat rozdíly mezi vnoučatama, ale vidím je někdy spíš málo. Vidět by mě chtěly a i já je, ale není možnost, snad až bude nějaký to bydlení. Děti mám v pěstounské péči teprve třetí měsíc. Předtím bydlení bylo, nebyly peníze. Ted' mám peníze a nemám bydlení. Jakmile zjistí, že jsem Romka, tak je to špatný. A hledám, máme možnost tady každý den na internet, tak hledám, snad to někdy vyjde, hází nás do jednoho pytle, Romy.

Paní Pavla – 23 let, Domov sv. Alžběty pro matku a dítě

Paní Pavla žila s přítelem a dvěma dětmi (věk tři roky a půl roku) v nájemném bytě. Přítel dlouhodobě nepracoval a později byl také sankčně vyřazen z evidence úřadu práce, což se negativně podepsalo na rodinném rozpočtu. Paní Pavla z nevysokých sociálních dávek živila sebe, děti i přítele – na nájem logicky již nezbývalo, a tak brzy dostali výpověď. Přítel rozhodl, že se přestěhují na Jih Čech, kde žije jeho rodina, která by jim v náročné situaci mohla pomoci. Paní Pavla v současném partnerství prý domácí násilí nezažívá, má však zkušenost ze své primární rodiny, z níž také z tohoto důvodu musela být jako dítě odebrána a poté vyrůstala u tety. Otec prý matku bil a činí tak dodnes. Nechápe, proč od něj matka neodejde, ale ta zase prý říká, že už je na to zvyklá a nechce svou situaci řešit.

Paní Pavla s dětmi se z domova nedávno odstěhovala do podnájmu, snad se jej dokáží udržet.

Rozhovor s paní Pavlou:

1. Jaký byl hlavní důvod odchodu z domova?

Hlavní důvod bylo, že jsem chtěla být blíže za přítelovou rodinou, nemohli jsme sehnat podnájem, tak přítel šel na ubytovnu a já jsem šla sem na azylový dům. Bydleli jsme v Havířově, tam odtud pocházíme. Přítel teď bydlí nedaleko v sousední vsi u tety. V Bernarticích u tety bydlet nemůžeme, není tam místo pro mě a pro děti. Měli jsme jít bydlet do bytu, ale padli jsme do finanční tísně a tak jsme teď tady. Přítel si podal žádost na obecní úřad o byt.

2. Jak se vyrovnáváte se vzniklou situací ve vašem životě (vy a vaše děti)?

My to s Karolínkou zvládáme dobře, Karolínka je malá, ale syn má problémy s chováním, má záchvaty vzteku, ale to už měl v Havířově, jen tady se to zhoršilo. Navštěvujeme kvůli tomu pedagogicko - psychologickou poradnu, jdeme tam zase v lednu, tak uvidíme co s tím dál. Tady se mu líbí, ale brečí za tatínkem, má vztek na mě a tak.

3. Co bylo rozhodující pro vyhledání pomoci a řešení vaší situace odchodem z domova?

S přítelem jsme šest let, jeho maminka mě nemá ráda a ani moje děti a tady má přítel svoji nevlastní sestru od tatínka, který mu umřel a nedávno se o ní dozvěděl. Má tady z její strany celou rodinu, maminka mu zakazovala se s nima stýkat. S přítelem nemám žádný problém, jen jsme neměli kde být, podnájemy jsou drahý. Máme spolu tříletého syna Dominika a osmiměsíční dceru. Přítel je bez práce evidovaný na úřadu práce, mohl pracovat v Písku, ale neměl peníze na dojíždění.

4. Setkala jste se s domácím násilím?

Já mám maminku v Anglii, tatínek můj je od r. 2003 mrtvej, a právě moje maminka prožívala násilí od svého přítele.

5. Kdo a jakým způsobem ve vaší rodině někomu ubližoval?

Přítel mamince. No byla jsem u toho, mně neubližoval, bála jsem se, že mě uhodí.

6. Můžete mi uvést konkrétní případy (neshody, násilí), které probíhaly u vás doma?

Mívala rozbitou hlavu, zlomený žebra, protože on jí strašně bil. Měla jsem šoky, když maminka byla v bezvědomí, byla jsem u toho, zkoušela jsem ji probouzet, byla třeba půl hodiny v bezvědomí. Taky to škaředě komentoval, že ještě žije a tak. On hrozně pil a ještě teď pije, litr vodky denně a tak. Maminka je s přítelem stále, jsou spolu v té Anglii, on tam šel jako první, mamka za ním. Ale stále se to opakuje, i když kvůli práci ho mamka teď tam mírní. Občas za nimi s přítelem jezdíme, tak naposledy ho přítel zastavil, zase by mamku po hádce bil.

7. Jak vás a vaše děti ovlivnily neshody (násilí) v rodině v dalším životě (sociální vztahy)?

Bývala jsem u toho, měla jsem třináct let. Byla jsem u toho já a moje sestra, té bylo deset. Začalo to, když jsem byla ve 3. třídě. Mamka za náma vždycky utekla, myslela si, že se nebude nic dít a stejně se dělo. Byl vždycky napitej, pak si mamku udobřoval. Většinou je agresivní, když se napije. Pak mě vlastně kvůli tomu, protože maminka začala hodně pít, odebrali. Byla jsem u tety, pak u další, pak jsem se poznala s přítelem. Chodila jsem do zvláštní školy, v 8. třídě jsem šla na vyšetření, tam mi říkali, že se se mnou maminka neučila, mohla jsem být klidně na té základce. Mamka se mi nevěnovala. Ve škole jsem to nikomu neřekla, co je doma, nevěděla jsem, komu to mám říct. Zkoušela jsem přítele, s kým jsem si rozuměla a pak jsem zjistila, že s ním nebudu moc vycházet, dávala jsem ruce pryč. Dávala jsem si pozor. Tenhle přítel můžu říct, mě neuhodí, říká, že ženský nebije. Hlídala jsem, aby nehrál automaty, aby nepil a tak. Je ode mě starší, je mu třicet dva let.

8. Jaký vztah udržujete s partnerem v současnosti (děti)?

Jsme blízko přítelovy rodiny. Doporučení sem, bydlela tu přítelova sestra, ta mi dala telefon a tak jsme se sem dostali. Řešila jsem to se sociálkou, jestli tu mají volný pokoj. Jsme tu od října, stěhovali jsme se z Havířova.

9. Máte nějaké zdravotní potíže (nebo vaše děti), které připisujete prožitým událostem?

Ne, nemám. O velkých prázdninách jsem byla u tatínka, tak jsem doma nebyla a bylo mi dobře. V osmnácti jsem měla jít k němu, chtěl mě dát na čalounici, ale zemřel. Všechno jsem to nějak zvládla a vliv to na mě nemělo. Dávala jsem si pozor při výběru partnera.

10. Jaké máte představy o budoucím životě?

Určitě bydlení společný s přítelem, hlavně kvůli dětem. Chtěli bysme jako tady v okolí. Snažíme se, řešíme to. Partner shání práci, máme žádosti u agentur na práci.

Paní Eva – Domov sv. Alžběty pro matku a dítě

Důvodem pro nastěhování paní Evy do našeho zařízení byl fakt, že byt, který obývala spolu se svým partnerem, nebyl vhodným prostředím pro děti - dvojčata, které v té době čekala. (Dvě starší děti paní Evy jsou umístěny již několik let v dětském domově.) Ačkoli má paní Eva mnoho životních zkušeností, o tom, že by někdy v minulosti zažívala domácí násilí, se nám nikdy nezmínila. Hovořila pouze o tom, že „nemá štěstí na chlapy“. Což se potvrdilo také u současného partnera - otce dvojčat. Ten paní Evě sliboval, že se postará o nákup vybavičky, kočárku, zajistí bydlení..., přesto až do narození dětí zůstalo jen u slibů. Paní Věra byla psychicky vyčerpaná, protože na pomoc přítele spoléhala. Po narození dětí se otec začal zapojovat do péče a situace se, zdá se, obrátila k lepšímu. Zajímavé je, že zatímco paní Eva měla strach z budoucnosti a celou situaci dost negativně prožívala, děti byly již od narození naprosto klidné a překvapivě hodné, jako by mamince nechtěly přidělovat starosti. Paní Eva se od nás nedlouho po uskutečnění dotazníkového šetření odstěhovala.

Rozhovor s paní Evou:

1. Jaký byl hlavní důvod odchodu z domova?

Já jsem sem šla za prací a za přítelem, ale my jsme se pohádali a já jsem od něj odešla jako těhotná. Musela bych se vrátit na Moravu, ale tam já nemůžu, protože tam mám problémy s bratrem.

2. Jak se vyrovnáváte se vzniklou situací ve vašem životě (vy a vaše děti)?

No nezvládám. Mám toho dost za sebou, a když se setkáte s určitým sortimentem lidí, jako tady, tak se vrací minulost a nezvládám to tady. Hlavně je to na psychiku. Ty děti tady nejsou vychované, ony si stoupnou za ty dveře, začnou ječet. Moje děti se nají, usnou, spí pět minut a ony je vzbudí. Není tady klid a soukromí. Jsme tu na chvíli, vrátíme se zpátky k příteli. Šla jsem sem před porodem, odtud do porodnice, dětem (dvojčata) je měsíc.

3. Co bylo rozhodující pro vyhledání pomoci a řešení vaší situace odchodem z domova?

S přítelem jsem bydlela nedaleko, když jsme se pohádali, tak jsem se ozvala sociální pracovníci a ta mi poradila tohle.

4. Setkala jste se s domácím násilím?

Doma od mého bratra. Takovej štos papírů mám od policajtů. Nikdo s tím nic nedělá, každě řekne, ale to máte v rodině, paní. To je přestupek. Já povídám, jako to si ze mě děláte srandu, já tady mám lékařský zprávy a vy my řeknete jako že to nic není?

5. Kdo a jakým způsobem ve vaší rodině někomu ubližoval?

MLátil mě před mima staršíma děckama, to je v pořádku? Od bratra jsem dostávala pořád, bylo to na denním pořádku, obden tam byli policajti. Důvodem byl majetek. Máme barák, velké, dvakrát byt 3 + 1, otec zemřel a každě něco zdědil. Máma neměla na opravy a měla půlku baráku. Já jsem v té době peníze měla a tak to máma ne mě přepsala. Kladla jsem jí na srdce, aby to nikde neříkala, ale ona si někde s bratrem sedla, popíjeli a ona mu to řekla. Od té doby bylo zle. Bratr je ode mě mladší, ale tam byla chyba, že on byl na základní škole ve třídě šikanovanej. On skončil s otřesem mozku v nemocnici a teď si myslí, že je ten, kdo bude ubližovat. Chce, abych se vystěhovala. Já se vrátila z kriminálu, byli u nás dvakrát policajti. Já udělám něco a půjdu zpátky. V podstatě toho dosáhl, odešla jsem.

6. Můžete mi uvést konkrétní případy (neshody, násilí), které probíhaly u vás doma?

Trvalo to dva roky, vždycky to byly přestupky, měla jsem lékařské zprávy, ale nikdy se nic nedělo. Byly to odřeniny, pohmožděniny. Je hroznej provokatér, čeká, že něco udělám.

7. Jak vás a vaše děti ovlivnily neshody (násilí) v rodině v dalším životě (sociální vztahy)?

Mám ještě dvě děti starší, ty jsou v domově na Moravě, když jsem seděla, tatínek je nechtěl, tak jsou tam, kde jsou. Malému je jedenáct a holce je deset. S jejich otcem se nestýkám. Jednou to na mě zkoušel, přišel domů napíjet a vytáhl na mě nůž. Zavolala jsem policajty, ještě než přijeli, tak ode mě dostal a pak ho odvezli. No a víte, co udělali

policajti? Nechali si ho tam do rána a ráno ho pustili. Na ty starší děti mělo to násilí vliv, hlavně na kluka, jakmile na mě někdo zvýšil hlas, rozbrečel se.

8. Jaký vztah udržujete s partnerem v současnosti (děti)?

Starší děti byly s otcem tak rok a půl, pak už se o ně nechtěl starat, teď jsou v dětském domově. Ve styku s nima jsem. Chtěla bych mít všechny děti u sebe, přítelovi jsem řekla, že buď to tak vezme anebo může jít. S bývalým se nestýkám.

9. Máte nějaké zdravotní potíže (nebo vaše děti), které připisujete prožitým událostem?

Byla jsem zavřená. Tři roky a osm měsíců. Díky bratrovi už jsem se léčila na psychiatrii. Byla jsem pod práškama, a kdybych nebyla celý výkon trestu pod práškama, tak jsem to tam nedala. Byla jsem tam měsíc, a myslela jsem, že to nedám. Máte tam celý po 6, měla jsem problém s občankama, mě nepustili na podmínku, protože jsem tam měla problém s nima.

10. Jaké máte představy o budoucím životě?

Počítáme s tím, že půjdeme bydlet do toho domu, který je skoro můj. Podala jsem žádost přes právničku na vystěhování, zatím se nic neděje, ale až se to vyřeší, chceme jít tam. Současný přítel řeší všechno na poslední chvíli, nechá problémy vyhrotit a pak už třeba ani nejdou řešit. Známe se dýl, neznali jsme se osobně, spolu jsme devět měsíců, uplácali jsme miminka. Na malé hrozně visí, je to jeho mazánek. Beru to tady přechodně. To se nedá na delší dobu. Za přítelem jdeme na víkend, na pět dní. Chceme se vrátit do vlastního, ale bude to peklo. V domě bydlí bratr s přítelkyní, dala jsem pokyn ke zrušení jejich pobytů a bylo zle. Bratr na mě podal trestní oznámení za stalking, byla jsem osm měsíců těhotná. Došla jsem to na policajty vysvětlit. S bratrem si poradím, mám známé, ti mají známě a ono se to vyřeší. Umím se k tomu už nějak postavit. Ono vám nic jiného nezbyde. Matka mě v sedmnácti letech po úmrtí otce vyhodila z baráku, ještě že jsem měla přítele. Ten mi spolu s jeho rodiči pomohl, dodělala jsem školu, jinak bych neměla nic.

Paní Alena – 36 let, Veselíčko

Paní Alena není současnou, ale bývalou klientkou Domova sv. Alžběty ve Veselíčku. Ve Veselíčku zůstala po odchodu ze zařízení jako trvale žijící občanka a bydlí zde již dvanáctým rokem. Důvodem pro vyhledání pomoci azylového domu v roce 2000 byl fakt, že byt, který obývala spolu se svým přítelem, tříměsíčním synem a přítelovou rodinou, nebyl dostačující. Proto se rozhodla odejít na přechodnou dobu, než bude bydlení pro ni a jejího syna vyřešené. Paní Alena je ze tří sourozenců, její otec byl alkoholik a často jí a jejího bratra fyzicky trestal. Také začal paní Alenu obtěžovat (po letech se Alena dozvěděla, že nebyl jejím biologickým otcem) a za to byl potrestán. Když byl otec zavřený, maminka Aleny těžce onemocněla a záhy zemřela. Všechny tři děti byly umístěny v dětském domově, odtud se dostaly do pěstounské péče. V pěstounské rodině bylo celkem jedenáct dětí, Alena zde byla do své plnoletosti. Poté odešla do Prahy, začala pracovat jako pomocná pracovní síla v nemocnici. Paní Alena měla dětství v pěstounské rodině velice přísné, nikam nesměla chodit, musela doma hodně pracovat. To bylo určitě také důvodem, že si v Praze začala užívat svobody, začala chodit na diskotéky...a zde se seznámila se svým přítelem. Byl to pro ni pohádkový vztah, večere, kina. Zamilovaná odešla ze zaměstnání a následovala svého přítele. Začala s ním pracovat v rodinné firmě, začali spolu žít. Z pohádkového začátku byl vztah plný ponižování, ubližování, psychického a fyzického teroru. Po dlouhých útrapách v kolotoči domácího násilí se rozhodla vyhledat paní Alena v roce 2001 podruhé pomoc azylového zařízení ve Veselíčku. Ve Veselíčku již zůstala, našla nového přítele a manžela, se kterým má vedle syna Viktora z prvního vztahu dvě děti – syna Pétu a dceru Nelinku.

Rozhovor s paní Alenou:

1. Jaký byl hlavní důvod odchodu z domova?

Trvale bydlím ve Veselíčku od roku 2002. V charitě jsem byla dvakrát, poprvé v roce 2000, to bylo z důvodu, že doma nebylo místo. Bydlela jsem s přítelem, malým 3 měsíčním synem, jeho bratrem a rodiči. Domluvili jsme se, že zatím půjdu na charitu a pak půjdeme bydlet sami. V tom roce 2000 jsem tu byla chvíli, stále jsem se vracela za přítelem, doufala jsem, že se změní.

2. Jak se vyrovnáváte se vzniklou situací ve vašem životě (vy a vaše děti)?

Dnes už je to dobrý. Musím si to teď vrátit zpátky, je to dlouhá doba, přes deset let. Do Veselíčka jsem se dostala na charitu a zůstala tu, našla nového přítele a vdala se tu. Budu vzpomínat a obracet se zpátky, nerada, nebylo to nic pěkného, co jsem si zažívala.

3. Co bylo rozhodující pro vyhledání pomoci a řešení vaší situace odchodem z domova?

Když mě přítel hodně napad. Měl vyprané kalhoty a na nich byly fleky od prášku na praní, do toho se vzbudil Viky. Začal vyhazovat věci ze skříní, že nemá co na sebe, že jsem neschopná. Držela jsem dítě, že ho budu bránit, na něj teda nikdy nešáh, a vzal šňávku a vylil jí na mě, zdupal mi nohy, ale to člověk nějak nevnímal. Pak odešel do práce. Zapomněla jsem říct, že vždycky, když byl nějaký větší konflikt, volala jsem bratrovi, který si pro mě přijel. Byl to takovej můj anděl strážnej. Někdy jsem u nich i týden přespávala. I po tomhle konfliktu mě odvezl, domů už jsem se nevrátila a přes krizové centrum jsem se dostala zpátky do Veselíčka (r. 2001). Byla jsem tu necelý rok.

4. Setkala jste se s domácím násilím?

Zažila jsem ho doma. Táta alkoholik nás mlátil, byli jsme tři sourozenci, mlátil mě a staršího bratra, nejmladší byl malinkej. Když jsme přinesli špatnou známku, museli jsme klečat na hrachu, ruce natažené, mamku napadal, kolikrát jsme museli utéct v pyžamu. Tresty se občas stupňovaly, ale pak začal obtěžovat mě, to ho potom zavřeli, dozvěděla jsem se, že to nebyl můj otec.

5. Kdo a jakým způsobem ve vaší rodině někomu ubližoval?

No nejdříve otec, pak přítel.

6. Můžete mi uvést konkrétní případy (neshody, násilí), které probíhaly u vás doma?

Když byl otec zavřenej, mamka onemocněla, to nás dali do dětskýho domova. mamka za náma jezdila, ale bylo to špatný a mamka pak umřela. Když mi bylo deset, tak nás všechny tři adoptovala Dana, to byla tedy pěstounka a s tou se stýkám dodnes. Měla nás jedenáct dětí. Měla svoje tři děti, my jsme byli tři a pak další čtyři samostatné děti, ale to se tam střídalo. Když byly hodně problematický, tak se vracely zpátky do domovů. Ostatní rodiny jezdily v rámci Klokánku na výlety, k moři, my ne. Měli jsme kde bejt, ale vnímala jsem to tak, že jsme tam spíše na úklid. Já jsem nesměla nikam, maximálně na

chvíli, v patnácti neexistovalo, že bych šla někam na diskotéku. Nic nového, oblečení, sušenky bonbóny za odměnu, za úklid. Kapesný bylo 100,-, museli jsme si to rozepisovat do notýsku, za co jsme to přesně utratili. Pak jsem to jakoby vnímala, že jsme tam nebyla spokojená. Teď si s ní výborně rozumím jako v dospělosti, vídáme se, jsme jako kámošky, je na mě hrdá, že se starám o svou rodinu. Vnímala jsem to, že ona byla hodně přísná a s tátou byla větší legrace. Asi v sedmnácti byl velký konflikt, brácha našel na stole peníze, vzal si je a nikomu nic neřek. Koupil nám sušenky a jak jsme to neměli tak jsme byli šťastný a pak mi to došlo... Bylo z toho zle, já jsem jí odporovala, dostala jsem od ní poprvé facku a řekla jsem, že jdu pryč. Odešla jsem do Prahy, zajistila si bydlení a dělala sanitárku v nemocnici. Tam jsem byla asi dva roky. Po roce v Praze jsem se seznámila s Robertem na diskotéce, to byla romantika. On byl krásnej a já se strašně zamilovala. Chodili jsme spolu, pak jsem se nastěhovala k němu a rodičům. Začala jsem pracovat s nimi ve stánku, a tam se začalo projevovat to, jak jsem nikam nesměla, žádní kluci a najednou jsem byla sama. Byla jsem hrozně zakřiknutá, sebevědomí jsem vůbec žádný neměla. V té době mi začal přítel říkat, že jsem puťka. Věděla jsem, že nemám kam jít a on to taky věděl. Začal mě psychicky deptat. Nejhorší bylo, že jsem měla to vědomí, že nemám kam jít. Jeho maminka mě měla ráda, když mě k sobě vzali tak nejdříve byla hodně proti, jemu bylo 17, já byla o dva roky starší, ale pak s tím nic nenaděla, přivedl si mě domů. Já jsem si s ní ale strašně rozuměla, ona to byla suprová ženská. Byla jsem ráda, že mám zázemí. Přítel mě tedy shazoval, že jsem puťka, že mi smrdí z pusy apod. Ani pořádně nevím, kdy to začalo. Pochybný kamarád, co kradl v obchodech a pak to prodával. Já se neuměla moc seznamovat, byla jsem zakřiknutá, ale začátek byl krásnej. Kino, diskotéky, večere. Pak se to začalo kazit. Byla jsem v šoku, on měl stavy, že mu hráblo a začal rozbíjet věci. Pohádal se s rodiči a něco rozbil, mě ještě nic neudělal, ale byl agresivní. Byla jsem z toho hodně špatná. Ani nevím, jestli za to, co se stalo, můžu já, jestli jsem si měla dupnout. Dneska si myslím, že to bylo hodně výchovou, nikdy nedostal na zadek, byli bohatý, všechno měl. Tohle se pak stupňovalo i u našeho vztahu. Taky tam byly drogy, nebudu zapírat, začalo to trávou, i já jsem si zkusila. Nic to se mnou nedělalo a pak nám někdo nabídl pervitin, byla jsem mladá a blbá. Ale měla jsem nějakýho anděla strážného, stopku. Zнала jsem spoustu lidí okolo mě, který k tomu přišli a stali se z nich úplný trosky. Příklad mladák, uhlazenej, bílá košilka, bohatý rodiče a za nějaký čas jsem ho potkala a byl z něj bezdomovec, hrůza. Já jsem měla štěstí, že jsem to zkusila a neměla jsem žádný abstáky, že bych musela znovu. Pak jsem byla těhotná a byl s tím konec. S přítelem to bylo horší.

Psychicky mně ubližoval. Tisíckrát jsem od něj utíkala, měla jsem v Praze strejdu, byl to známý mojí mamky. Když byl Robert agresivní, v noci jsem sedla na autobus a jela za ním. Do dneška nemůžu mít deku přes hlavu, protože když byl agresivní, přetáh mi ji přes hlavu a já vůbec nemohla dechat. Nevím, jestli to bylo v legraci. Mlátil mi hlavou o gauč, dneska už nevím, proč. Byla jsem vyklepaná, slyšela jsem výtah a klepala jsem se, s jakou náladou přijde. Hrozně jsem se ho bála. Byl pro mě ten neohrožitelný, všichni se ho báli, mladší brácha. Držel mi fén nad vanou, když jsem byla ve vaně. Ale to jsem jako vždycky utekla za tím strejdou. Pak mě prosil, omlouval se a já jako hloupá se vždycky vrátila, chvíli byl klid. Pak se to stupňovalo, měl radost, že má oběť a může ji ovládat. K rodičům si zatím nic nedovolil, ale později i k nim. Chtěli nám koupit byt, ale po nějakém konfliktu s Robertem se rozhodli, že nic. Odešli jsme na ubytovnu. Otěhotněla jsem, ani jsem nevěděla, že jsem těhotná, až ve čtvrtém měsíci jsem to zjistila. Bála jsem se mu to říct, on to nechtěl, měla jsem si to nechat dát vzít, ale bylo pozdě. No a na ubytovně už to bylo hodně zlé. Byla jsem už hodně těhotná, vyžadoval si polohy u sexu, kdy jsem já nemohla. Utekla jsem nahá jen v zimní bundě na recepci a tam mě poprvý uštkl na veřejnosti. Pak už to dělal docela běžně, že mě na veřejnosti napadnul. Pak ani nevím, jak jsem šla родit, narodil se Viktor. Chvíli byl šťastnej, bylo zrovna dobrý období, jeho rodiče byli taky moc rádi a přestěhovali jsme se k nim. Tam to ale nešlo, bylo nás tam moc a to jsem se poprvé dostala sem na charitu (r. 2000). Nejdříve jsem byla v Mělníku, ale jen jednu noc, paní M. („tchýně“) si pro mě přijela, že mě tam nemůže nechat. Přes sociálku jsem se dostala do Veselíčka, ale jezdila jsem stále za rodiči Roberta i za ním. Hrozný zážitek byl v bytě rodičů, kde dostal amok jeho bratr, byli jsme s dítětem a Robertem v obýváku, zabarikádovávali jsme se tam a on se na nás dobýval s nožem, že nás zabije. Pak dostal amok i Robert s námi v obýváku. Tehdy jsem volala ze 7. patra paneláku o pomoc, do toho začal malý Viky brečet a to Robert nesnášel, když Viky brečel. Nevěděla jsem, napadne nás Robert nebo nás zabije ten druhý? Naštěstí nás slyšela paní M. ze zastávky autobusu a zavolala policajty, kteří přijeli. V té době už jsme měli s Robertem pronajatý svůj byt, ale tam to bylo peklo. Když ráno nechtěl vstávat, musela jsem do práce místo něho, malýho hlídala matka. Všechno mu vadilo, sluničko svítlo, už jsem ho nenáviděla, musela jsem s ním spát. Pořád jsem měla pocit, že nemám kam jít. I když už jsem byla na charitě, v tu chvíli mě to prostě nenapadlo. Deftal mě psychicky, na ty jeho výhrůžky nikdy nezapomenu. Když jsem byla těhotná a po nějakém konfliktu jsem zase utekla, tak jsem dostávala výhrůžný sms, že si mě najde a rozkope mi břicho. Věděl, že mi umřela mamka, vyhrožoval, že si

jí najde a že jí rozláme ty její kosti v tom jejím hrobě. Takhle na mě šel a já se tak bála. Nesměla jsem se s nikým bavit, přistihnul mě ve stánku, že se s někým bavím, tak mě udělal hroznou scénu před lidma, pak jsem utekla, schovala se u kamarádky, kde mě našel a kopal do mě.

7. Jak vás a vaše děti ovlivnily neshody (násilí) v rodině v dalším životě (sociální vztahy)?

Když mě chtěl budoucí manžel obejmout, tak nesměl. On už jako hodně malinký vnímal to, co bylo s přítelem. Nenechala bych si to už dneska líbit. Dneska, když na mě manžel zvýší hlas, dovedu se bránit, nenechám si to líbit. Když se ohlídnu zpátky k pobytu v azylovém domě, co bylo dobrý... No určitě to, že se máš kde schovat. Máš kde spát, máš si kde uvařit. Vztahy mezi maminkama byly boje. Boje tam byly, někdo byl oblíbenej vedoucího, ten to měl dobrý. Nesměli jsme nikam ani náhodou, dneska už je to asi jinak. Museli jsme si všechno platit, dneska to prý platí stát, nevím. Taky se jim nelíbilo, že jsem jezdila pryč. Když jsem odjela a měla se vrátit v neděli, nemohla jsem odjet, Robert mi dělal problémy, pak jsem to tady musela vysvětlovat. Bylo to těžký. Na psychiku taky. Děti mezi sebou a tak. Dříve byly pokoje po dvou, dneska už jsou po jedný, je větší soukromí. I když to soukromí tam není asi ani tak. Neměla jsem se komu svěřit, docela rivalita mezi maminkama. Raději jsem odešla. Bydlela jsem v nedaleké vsi v podnájmu s kamarádkou a už jsem chodila s Petrem, ke kterému jsem se nastěhovala domů do Veselíčka. Jeho rodiče mě ale nemuseli, byla jsem s charity a měla jsem tu nálepku. Dlouho jsme se nemuseli, až po letech to bylo dobrý. Taky už jsem si zase nenechala tak moc líbit, začala jsem se bránit a ozvat se.

8. Jaký vztah udržujete s partnerem v současnosti (děti)?

Vyhledal mě párkrát, ale všechno bylo v klidu. Jednou za mnou přijel do města, hrozně jsem se bála, byla jsem už hodně těhotná. Sešla jsem se s ním hlavně aby kolem byli lidi. Pak jsem si ohlídala, aby odjel. Ještě mi napsal dva dopisy a pak už jsem ho neviděla. Vyhledala mě hned z kraje i „tchýně“, ale ta byla hodná. Nakonec spáchala sebevraždu, skočila z okna. Půl roku na to zemřel i její manžel, cukrovka, alkohol. Synovi Viktorovi jsem nikdy neřekla, co mě dělal, ale ví, že nebyl hodnej. Tátu vidět nechce. Hrozně jsem se bála, aby nebyl Viktor agresivní po něm, naštěstí nemá vůbec takový sklony. Naopak, je hrozně hodnej. Nepije, nekouří, hraje fotbal. Měla jsem

hrozný štěstí, protože kolikrát jsem s ním utíkala v tý Praze ke strejdovi. Byl malej, tak naštěstí to na něj nemělo žádný vliv a ani není po tátovi.

9. Máte nějaké zdravotní potíže (nebo vaše děti), které připisujete prožitým událostem?

No psychika, špatně snáším nějaký vyhraněný situace.

10. Jaké máte představy o budoucím životě?

Jinak jsem vděčná za rodinu, za děti, máme tři. Viktora a s Petrem Pétu a Nelinku. Bydlíme v obecním bytě. Zasáhlo nás to neštěstí v rodině, při autonehodě zemřela Petrova matka, Petr řídil, pak se oběsil za dva měsíce jeho otec. Ve sklepě doma v baráku a já ho našla. Petr začal mít problémy s alkoholem, lítost, pocity viny, přitom za tu nehodu nemoh. Nemohla jsem spát, bála jsem se o Petra, aby si taky něco neudělal. Ted' už se to srovnává. Bylo toho fakt docela dost.

3.4 Hodnocení výsledků výzkumného šetření

Po zpracování výsledků výzkumného šetření a porovnání jednotlivých příběhů v uskutečněných rozhovorech mohu konstatovat, že problém domácího násilí zasáhl většinu respondentek. Šest žen ze sedmi zažilo násilí v rodině. Jedna z respondentek zažila domácí násilí jako dítě, ostatní jej prožívaly jako dospělé ženy. Pouze jedna ze stávajících klientek Domova sv. Alžběty pro matku a dítě ve Veselíčku nemá s touto problematikou osobní zkušenosti. Vždy se jednalo o fyzickou formu domácího násilí.

Zajímavé bylo porovnání života v azylovém domě v současnosti a v době pobytu paní Aleny cca před deseti lety. Poměry se zde výrazně nezměnily, ani důvody vyhledání pomoci. Maminky dnes mají více soukromí, dříve obývaly pokoje v zařízení dvě klientky se svými dětmi. Nezanedbatelná je i skutečnost, že zařízení provozuje svoji činnost již šestnáct let a po celou dobu svého trvání bylo naplněno a tím plní svoje poslání.

4 Závěr

V celé práci jsem se snažila poukázat na to, jak domácí násilí ovlivňuje život dětí. Násilí v rodině s dětmi jako přímými účastníky je v rozporu se zákonem, který chrání zájmy dítěte. Velmi závažné jsou psychické újmy, které si dítě přenáší do budoucího života.

V teoretické části jsem se věnovala domácímu násilí v jako takovému, jejím specifikám, formám, aktérům domácího násilí. Velkou část mé práce jsem věnovala dětem, rodině, syndromu CAN. V závěru teoretické části jsem se zabývala pomocí obětí domácího násilí a ochraně ohroženého dítěte.

V praktické části jsem uskutečnila výzkumné šetření v Domově pro matku a dítě ve Veselíčku, abych na základě rozhovorů s klientkami specifikovala hlavní příčiny sledovaného jevu.

Domácí násilí je poměrně častým jevem, se kterým se klientky domova setkaly, není však hlavním důvodem vyhledání pomoci azylového domu. Z výpovědí respondentek je poměrně častým důvodem odchodu z domova neutěšená bytová a ekonomická situace v rodině. V souvislosti s tím musím potvrdit informace sociální pracovnice, kdy z její praxe i z provedeného výzkumu vyplývá závěr, že ženy méně často hovořily o násilí ekonomickém (omezování v přístupu k finančním prostředkům), psychickém (verbální napadání, vyhrožování, ponižování) a sociálním (omezování osobní svobody, sociálního kontaktu). Tento fakt je zřejmě zapříčiněn tím, že jsou ženy na určité omezování ze strany partnera z dlouhodobého hlediska zvyklé a považují je víceméně za běžnou součást partnerského soužití, podobně jako jejich sociální okolí. Bohužel se tento fakt týká i násilí fyzického. Přesto, že fyzické násilí považují za významnější problém než ostatní formy násilí, snášejí ho a opouštějí partnera málokdy. Pokud se k takovému činu rozhodnou, často se objevuje tendence mu po nějaké době odpustit a navázat s ním znovu vztah. Důvodem k odchodu od násilného partnera však bývají právě často děti, které matky nechtějí vystavovat takovým zážitkům. Děti, žijící spolu s matkami v Domově sv. Alžběty, pocházejí z multiproblémových rodinných poměrů. Častými problémy jsou zejména nízká vzdělanostní úroveň, nízký socioekonomický status, zadluženost, v některých případech také tradicí podmíněné nízké postavení ženy v rodinném společenství, nefungující rodinné vazby jako zdroje sociální opory, závislosti rodičů, vyšší tolerance vůči násilí...

Je proto velmi obtížné zjistit, nakolik děti ovlivňuje prožité domácí násilí jako takové a nakolik jsou ovlivněny dalšími faktory jako například zděděnými vlastnostmi.

Přesto po zjištěných skutečnostech v Domově musím konstatovat, že domácí násilí má na děti negativní vliv. U některých chlapců v azylovém domě se projevuje neúcta vůči matce, odmítání její osoby jako autority. Chlapci mají tendenci napodobovat své otce ve verbálním nebo dokonce fyzickém napadání matky např. v používání frází, které používal agresor, aby oběti ublížil. Dívky se častěji stylizují do podřízené role, snaží se ostatním zavděčit svou poslušností. V případě konfliktu napodobují matčino chování – snažení, pláč.

Domácí násilí není ani v nejmenším zanedbatelným jevem. Kdo se s ním setkal, nemůže na něj zapomenout. Zpracování tohoto tématu bylo pro mě velmi přínosné nejen jako pro člověka, ale i jako matku. Zároveň jsem měla možnost proniknout do zázemí azylového domu, jeho poslání a služeb pro své klienty. Získala jsem nezapomenutelné informace a okamžiky, které mi byly díky mému výzkumu umožněny.

5 Seznam použitých zdrojů

5.1 Použitá literatura:

1. BEDNÁŘOVÁ, Z., MACKOVÁ, K. et al. *Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009. ISBN 978-80-254-5422-0.
2. CONWAYOVÁ, H. *Domácí násilí – Příručka pro současné i potencionální oběti*. Praha: Albatros, 2007. ISBN 978-80-00-01550-7.
3. DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATEJČEK, Z. et al. *Týrané, zneužívané a zanedbané dítě*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s. 1995. ISBN 80-7169-192-5.
4. GIDDENS, A. *Sociologie*. 1. vyd. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4.
5. GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2000. ISBN 80-7021-416-3.
6. HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*, Praha: Grada Publishing, a. s. 2007, 1. vyd, ISBN 978-80-247-1168-3.
7. MARREWA, A. *Nenechte si ubližovat*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-510-5.
8. MATĚJČEK, Z., LANGMEIER, J. *Výpravy za člověkem*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1981. ISBN neuvedeno.
9. MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíc potřebují*. 3. vyd. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-7178-853-8.
10. MATOUŠEK, O., KODYNOVÁ, P., KOLÁČKOVÁ, J. *Sociální práce v praxi*. 2. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-818-0.
11. NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 1999, ISBN 80-200-0690-7.
12. NOVÁK, T., CAPONI, V. *Sám proti agresí*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s. 1996, ISBN 80-7169-253-0.
13. NOVOTNÝ, P. *Epidemie delikvence*. 1. vyd. Liberec: Dialog, 2006, ISBN 80-86761-45-2.
14. PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. 2. rozšíř. vyd. Praha: G plus G, 1999, ISBN 80-86103-21-8.
15. ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. et al. *Domácí násilí*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011, ISBN 978-80-7367-690-2.

16. ŠMOLKA, P., MACH, J. *Manželská a rodinná trápení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, ISBN 978-80-7367-448-9.
17. TRAIN, A. *Nejčastější poruchy chování dětí*. 1.vyd. Praha: Portál, 2001, ISBN 80-7178-503-2.
18. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. rozšíř. vyd. Praha: Portál, 2004, ISBN 80-7178-802-3.
19. VANÍČKOVÁ, E. *Interpersonální násilí na dětech*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády ČR, 2009, ISBN 978-80-7440-001-8.

5.2 Další zdroje:

1. Bílý kruh bezpečí. Dostupné na WWW: www.bkb.cz
2. Bulletin odboru prevence kriminality MV ČR za zavřenými dveřmi – Domácí násilí, Ministerstvo vnitra, 2001.
3. Bulletin odboru prevence kriminality MV ČR za zavřenými dveřmi – II. - Domácí násilí, Ministerstvo vnitra, 2003.
4. Dětské krizové centrum. Dostupné na WWW: www.ditekrize.cz
5. DONA linka. Dostupné na WWW: www.donalinka.cz
6. Farní charita Veselíčko, Domov sv. Alžběty. Dostupné na WWW: <http://www.azyldumveselicko.cz>
7. Farní charita Veselíčko. Dostupné na WWW: <http://www.veselicko.charita.cz>
8. KRAMULOVÁ, Daniela. Máme v sobě dobro i zlo. *Psychologie Dnes*. 2013, roč. 19, č. 3, s. 9-11. ISSN 1212-9607.
9. Nadace Naše dítě. Dostupné na WWW: www.nasedite.cz
10. Rodina.cz. Dostupné na WWW: www.rodina.cz
11. Sedm novodobých smrtelných hříchů. [cit. 2012-09-17]. Dostupné na WWW: <http://www.novinky.cz/zena/styl/278945-sedm-novodobych-smrtelnych-hrichu.html>

6 Přílohy

Příloha 1

Otázky rozhovoru:

1. Jaký byl hlavní důvod odchodu z domova?
2. Jak se vyrovnáváte se vzniklou situací ve vašem životě (vy a vaše děti)?
3. Co bylo rozhodující pro vyhledání pomoci a řešení vaší situace odchodem z domova?
4. Setkala jste se s domácím násilím?
5. Kdo a jakým způsobem ve vaší rodině někomu ubližoval?
6. Můžete mi uvést konkrétní případy (neshody, násilí), které probíhaly u vás doma?
7. Jak vás a vaše děti ovlivnily neshody (násilí) v rodině v dalším životě (sociální vztahy)?
8. Jaký vztah udržujete s partnerem v současnosti (děti)?
9. Máte nějaké zdravotní potíže (nebo vaše děti), které připisujete prožitým událostem?
10. Jaké máte představy o budoucím životě?

Příloha 2

Farní charita Veselíčko, Domov sv. Alžběty pro matku a dítě

Obr. 1 – Domov sv. Alžběty ve Veselíčku

Obr. 2 – zahrada

Obr. 3 – společenská místnost

Obr. 4 – společná kuchyň

Obr. 5 – větší pokoj

Obr. 6 – menší pokoj

Zdroj: Farní charita Veselíčko, Domov sv. Alžběty. Dostupné na WWW:
<http://www.azyldumveselicko.cz>